

V l á d n í n á v r h

ZÁKON

ze dne 2023,

**kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení
a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
a zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

Čl. I

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 37/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 93/1998 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 133/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 159/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 411/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 265/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 518/2002 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 453/2003 Sb., zákona č. 53/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 24/2006 Sb., zákona č. 70/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 214/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 405/2006 Sb., zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 152/2007 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 270/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., zákona č. 326/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 177/2011 Sb., zákona č. 180/2011 Sb., zákona č. 220/2011 Sb.,

zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 329/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 348/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 367/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 403/2012 Sb., zákona č. 274/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 313/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 136/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 251/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 317/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 137/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 213/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 195/2017 Sb., zákona č. 203/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 335/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 164/2019 Sb., zákona č. 228/2019 Sb., zákona č. 315/2019 Sb., zákona č. 255/2020 Sb., zákona č. 540/2020 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 270/2021 Sb., zákona č. 323/2021 Sb., zákona č. 330/2021 Sb., zákona č. 216/2022 Sb., zákona č. 221/2022 Sb., zákona č. 366/2022 Sb., zákona č. 423/2022 Sb. a zákona č. 455/2022 Sb., se mění takto:

1. V § 5 písm. i), § 16a odst. 2, § 88 odst. 4 a v § 121 se text „odst. 9“ nahrazuje textem „odst. 10“.
2. V § 6 odst. 4 písm. a) bodě 13 se za slovo „pečuje“ vkládají slova „o dítě do 4 let věku nebo“ a na konci textu bodu se doplňují slova „, a o tom, u koho se v případě současné péče o více dětí do 4 let věku uplatní péče o dítě do 4 let věku jako důvod pro to, aby se samostatná výdělečná činnost považovala za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost“.
3. V § 7 odst. 1 písm. b) se text „i),“ zrušuje.
4. V § 8 se za odstavec 4 vkládá nový odstavec 5, který zní:

„(5) K posuzování zdravotního stavu podle odstavce 1 písm. a) je místně příslušná okresní správa sociálního zabezpečení, u níž byla podána žádost o přiznání invalidního důchodu nebo o změnu stupně invalidity nebo která sepsala tuto žádost. Je-li fyzická osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby nebo výkonu zabezpečovací detence, řídí se místní příslušnost okresní správy sociálního zabezpečení umístěním věznice, popřípadě vazební věznice (dále jen „věznice“) nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence.“.

Dosavadní odstavce 5 až 10 se označují jako odstavce 6 až 11.

5. V § 8 odst. 6 úvodní části ustanovení se za slova „podle odstavce 1“ vkládají slova „písm. b) až g)“.
6. V § 8 odst. 6 písmeno b) zní:

„b) umístěním věznice nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence, je-li fyzická osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby nebo výkonu zabezpečovací detence.“.

7. V § 8 odst. 7 se za slova „podle odstavce 5“ vkládají slova „nebo 6“.

8. V § 8 se na konci odstavce 8 doplňuje věta „Místní příslušnost okresní správy sociálního zabezpečení se určuje podle odstavce 6.“.

9. V § 8 odst. 11 se číslo „9“ nahrazuje číslem „10“.

10. V § 11 odst. 4 se na konci textu věty první doplňují slova „a k plnění úkolů vyplývajících pro ně ze zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti“.

11. V § 11 se doplňuje odstavec 6, který zní:

„(6) Soud je povinen neprodleně a bez žádosti sdělit plátcí důchodu údaje o trestných činech, které podle § 118a odst. 3 nebo podle § 34a odst. 4, § 41 odst. 4, § 50 odst. 6 a 7 a § 52 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění mají vliv na trvání nároku na dávku důchodového pojištění, snížení dávky nebo zánik nároku na dávku a na nárok orgánu sociálního zabezpečení na vrácení, popřípadě náhradu částek dávky vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely. Soud plní povinnost podle věty první zasláním stejnopisu pravomocného rozhodnutí o těchto trestných činech. Nelze-li zjistit, který orgán sociálního zabezpečení je plátcem důchodu, nebo není-li odsouzený poživatelem důchodu, sdělí soud údaj orgánu sociálního zabezpečení podle § 3 odst. 3 písm. b) a d) až f).“.

12. V § 16a odst. 1 a 3 se číslo „9“ nahrazuje číslem „10“.

13. V § 16a odst. 8, § 90 odst. 1 písm. b) a v § 127 odst. 2 se text „odst. 10“ nahrazuje textem „odst. 11“.

14. V § 16c se na konci odstavce 2 tečka nahrazuje čárkou a doplňují se písmena y) a z), která znějí:

„y) čísla a druhy identifikačních dokladů a datum skončení jejich platnosti,

z) telefonní číslo a adresu elektronické pošty, pokud občan sdělil tyto údaje orgánu sociálního zabezpečení.“.

15. V § 48d se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Osobní péči o dítě do 4 let věku jako důvod pro to, aby se samostatná výdělečná činnost považovala za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, dokládá osoba samostatně

výdělečně činná čestným prohlášením na předepsaném tiskopisu a rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti; rodný list se nepředkládá, lze-li údaj o vztahu k dítěti zjistit z informačního systému veřejné správy. Čestné prohlášení obsahuje identifikační údaje o dítěti do 4 let věku a o rodičích dítěte nebo o osobách, které dítě převzaly do péče nahrazující péči rodičů, údaj o zahájení osobní péče o dítě a skončení této péče a prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu.“.

16. V § 81 odstavec 1 zní:

„(1) Řízení o přiznání dávky důchodového pojištění se zahajuje na základě písemné žádosti sepsané v listinné podobě nebo podané v elektronické podobě. Za den uplatnění nároku na dávku důchodového pojištění se považuje den, kdy se oprávněný poprvé obrátil na příslušný orgán se žádostí o sepsání písemné žádosti v listinné podobě o přiznání dávky, nebo den, v němž oprávněný v elektronické aplikaci podle § 82a odst. 1 učinil první úkon směřující k podání žádosti o přiznání dávky v elektronické podobě, pokud ode dne, v němž se oprávněný poprvé obrátil na příslušný orgán s žádostí o sepsání této žádosti nebo v němž oprávněný učinil tento první úkon, do dne sepsání žádosti nebo odeslání žádosti neuplynulo více než 90 dnů a pokud způsob uplatnění nároku na dávku je shodný se způsobem uplatnění žádosti o přiznání dávky.“.

CELEX 32018R1724

17. Nadpis § 82 zní: „**Žádost o dávku důchodového pojištění v listinné podobě**“.

18. V § 82 odstavec 1 zní:

„(1) Žádost o přiznání dávky důchodového pojištění v listinné podobě sepisuje s občanem okresní správa sociálního zabezpečení, na kterou se obrátil, a to na předepsaném tiskopise; žádost musí být občanem podepsána, přičemž občan může žádost podepsat též digitalizovaným podpisem. Okresní správa sociálního zabezpečení, s výjimkou okresní správy sociálního zabezpečení, v jejímž obvodu má občan místo trvalého pobytu nebo cizinec místo hlášeného pobytu v České republice, může odmítnout sepsání žádosti o dávku důchodového pojištění, jen brání-li tomu vážné provozní důvody a okresní správa sociálního zabezpečení tuto informaci zveřejnila na své úřední desce; to, že vážné provozní důvody brání sepisovat žádosti o dávku důchodového pojištění, je okresní správa sociálního zabezpečení povinna neprodleně oznámit České správě sociálního zabezpečení. K žádosti o přiznání dávky důchodového pojištění podané podle věty první se nepřihlíží, pokud byla již žádost o přiznání dávky důchodového pojištění podána podle § 82a odst. 1 věty první a druhé; zjistí-li okresní správa sociálního zabezpečení tuto skutečnost, nelze žádost podle věty první sepsat.“.

19. V § 82 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Pokud podepsání žádosti o dávku důchodového pojištění sepisované s občanem podle odstavce 1 věty první brání těžko překonatelná překážka, podpis občana se nevyžaduje; tato skutečnost se uvede v žádosti

a potvrdí ji svým podpisem další osoba, která je při sepsání žádosti přítomna, s výjimkou úřední osoby, která žádost s občanem sepisuje, s uvedením identifikačních údajů této další osoby.“.

20. V § 82 odst. 3 se slova „podle § 7 odst. 1 písm. b)“ nahrazují slovy „, v jejímž obvodu má občan místo trvalého pobytu nebo cizinec místo hlášeného pobytu“.
21. V § 82 se na konci odstavce 5 doplňuje věta „Tuto žádost lze podat též způsobem podle § 123e odst. 1.“.
22. Za § 82 se vkládá nový § 82a, který včetně nadpisu zní:

„§ 82a

Žádost o dávku důchodového pojištění v elektronické podobě

(1) Žádost o přiznání dávky důchodového pojištění v elektronické podobě ve formátu, struktuře a tvaru určeném Českou správou sociálního zabezpečení lze podat kterékoliv okresní správě sociálního zabezpečení. Žádost se podává prostřednictvím elektronické aplikace portálu České správy sociálního zabezpečení s využitím elektronické identifikace určené Českou správou sociálního zabezpečení. Okresní správa sociálního zabezpečení je povinna tomu, kdo podal žádost o dávku důchodového pojištění, neprodleně elektronicky potvrdit přijetí této žádosti.

(2) Doklady, které tvoří přílohu žádosti o dávku důchodového pojištění podle odstavce 1, se předkládají ve formě elektronického originálu, popřípadě elektronického dokumentu převedeného autorizovanou konverzí nebo listinného originálu anebo jeho úředně ověřené kopie. Žadatel může doklady předložit také ve formě prostého převedení listiny do elektronické podoby; okresní správa sociálního zabezpečení může v případě pochybností o pravosti takto předložených dokladů nebo k ověření údajů v nich obsažených vyzvat žadatele k předložení elektronického originálu, popřípadě elektronického dokumentu převedeného autorizovanou konverzí nebo listinného originálu anebo jeho úředně ověřené kopie.

(3) K žádosti, která nesplňuje podmínky podle odstavce 1, a k žádosti podané podle odstavce 1 vět první a druhé, byla-li již žádost o přiznání dávky důchodového pojištění sepsána podle § 82 odst. 1, se nepřihlíží. Okresní správa sociálního zabezpečení je povinna toho, kdo tuto žádost podal, neprodleně elektronicky upozornit na to, že žádost nesplňuje tyto podmínky, a na to, že se k této žádosti nepřihlíží.

(4) Okresní správa sociálního zabezpečení používá ke komunikaci v řízení elektronickou aplikaci portálu České správy sociálního zabezpečení. Okresní správa sociálního zabezpečení však může, s výjimkou potvrzení podle odstavce 1 věty třetí, komunikovat v listinné podobě nebo prostřednictvím datové schránky, pokud je to účelné nebo pokud žadatel o dávku další komunikaci v elektronické podobě podle věty první

v žádosti vyloučil. Elektronickou formu komunikace podle věty první může v řízení až do vydání rozhodnutí o dávce důchodového pojištění používat též Česká správa sociálního zabezpečení, pokud s tím žadatel o dávku důchodového pojištění v žádosti souhlasil.

(5) Okresní správy sociálního zabezpečení a Česká správa sociálního zabezpečení jsou povinny zveřejnit na své úřední desce informace k podávání žádostí o dávku důchodového pojištění v elektronické podobě podle odstavce 1.

(6) Pro podávání žádostí o dávky důchodového pojištění v elektronické podobě se použije § 82 odst. 4 obdobně.“.

CELEX 32018R1724

23. V § 83 odstavec 1 zní:

„(1) Okresní správa sociálního zabezpečení, která je podle § 82 odst. 1 příslušná k sepsání žádosti o dávku důchodového pojištění v listinné podobě, nesmí, s výjimkou případů uvedených v § 82 odst. 1 větách druhé a třetí, odmítnout sepsání žádosti, a to i když má za to, že občan nesplňuje podmínky stanovené pro vznik nároku na dávku důchodového pojištění, nebo není-li žádost občana doložena potřebnými doklady. Okresní správa sociálního zabezpečení je povinna občana při podání žádosti o dávku důchodového pojištění informovat o výši nákladů na výplatu dávky v hotovosti prostřednictvím držitele poštovní licence; tato povinnost neplatí v případě uvedeném v § 64 odst. 5 větě druhé zákona o důchodovém pojištění. Věty první a druhá platí obdobně pro věznicí a ústavy pro výkon zabezpečovací detence, pokud jsou podle § 82 odst. 3 příslušné k sepsání žádosti o dávku důchodového pojištění.“.

24. V § 83 odst. 2 úvodní části ustanovení se za slovo „sepisující“ vkládají slova „nebo přijímající“.

25. V § 83 odst. 2 písm. b) se slova „a na jakou dobu byl tento vztah sjednán, je-li podmínkou výplaty starobního důchodu sjednání pracovněprávního vztahu na dobu určitou,“ zrušují.

26. V § 83 odst. 2 písm. c) se slova „a v období od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2013 prvních 21 kalendářních dnů“ zrušují.

27. V § 83 odst. 3 a v § 86 odst. 5 se slova „větě druhé písm. a) až k)“ nahrazují slovy „větách první až třetí“.

28. V § 84a se za slovo „sepsání“ vkládají slova „nebo podání“ a na konci textu věty první se doplňují slova „; rodný list se nepředkládá, lze-li údaj o vztahu k dítěti zjistit z informačního systému veřejné správy“.

29. V § 85a se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Žadatel o přiznání dávky důchodového pojištění může do vydání rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení prvního stupně dodatečně změnit datum přiznání dávky nebo její výplaty; dodatečnou změnu data přiznání dávky nebo její výplaty žadatel učiní formou sdělení orgánu sociálního zabezpečení, který je při rozhodování o přiznání dávky důchodového pojištění nebo její výplatě tímto datem vázán.“.

Dosavadní odstavce 2 a 3 se označují jako odstavce 3 a 4.

30. V § 88 odst. 5 se text „odst. 2“ nahrazuje textem „odst. 4“.

31. V § 90 se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ve věcech důchodového pojištění doručované prostřednictvím datové schránky lze doručovat též prostřednictvím datové schránky kterékoliv okresní správy sociálního zabezpečení, pokud ji Česká správa sociálního zabezpečení určila k tomuto účelu. Informace o těchto datových schránkách je Česká správa sociálního zabezpečení povinna zveřejnit na své úřední desce.“.

32. V § 110 se doplňuje odstavec 6, který zní:

„(6) Žádost o dávku důchodového pojištění mohou občané uvedení v odstavcích 1 až 3 podat u útvarů a orgánů uvedených v odstavcích 1 až 3 též prostřednictvím elektronické aplikace těchto orgánů.“.

CELEX 32018R1724

33. V § 112 odst. 1 se za text „§ 82,“ vkládá text „§ 82a,“ a na konci textu odstavce se doplňují slova „; § 82a se použije přiměřeně, pokud se jedná o podávání žádosti o dávku důchodového pojištění v elektronické podobě“.

CELEX 32018R1724

34. V § 115a se doplňuje odstavec 5, který zní:

„(5) Vznikl-li přeplatek na důchodu zemřelého, na jehož úhradu má orgán sociálního zabezpečení nárok bez ohledu na zavinění příjemce důchodu, lze přeplatek na důchodu zúčtovat podle odstavce 1 písm. b) s doplatkem stejného nebo jiného důchodu, který by zemřelému náležel a který mu nebyl vyplacen, i když o přeplatku zemřelého nebylo pravomocně rozhodnuto.“.

35. V § 116 odst. 1 se slova „dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách určených“ nahrazují slovy „na kalendářní měsíc ve výplatním termínu stanoveném“.

36. V § 116 se za odstavec 1 vkládají nové odstavce 2 a 3, které znějí:

„(2) Výplatní termín dávky důchodového pojištění se stanoví tak, aby spadl do období od prvního do čtrnáctého dne kalendářního měsíce, na který se dávka vyplácí. Změnit stanovený výplatní termín může plátce důchodu jen se souhlasem příjemce dávky důchodového pojištění; bez souhlasu příjemce dávky může plátce důchodu změnit výplatní termín jen na dřívější den. Plátce důchodu je povinen písemně sdělit příjemci dávky nový výplatní termín nejpozději do konce kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci, v němž dochází ke změně výplatního termínu.

(3) Jsou-li splněny podmínky nároku na výplatu dávky důchodového pojištění v první den kalendářního měsíce, náleží splátka dávky na celý kalendářní měsíc. To neplatí v

- a) případě, že nárok na výplatu dávky netrval po celý kalendářní měsíc na základě žádosti poživatele starobního důchodu,
- b) případě nároku plátce důchodu na vrácení částky důchodu vyplacené za kalendářní měsíc nebo jeho část podle § 118a odst. 2,
- c) případě nesplnění podmínek pro výplatu starobního důchodu a
- d) případě, že dávka důchodového pojištění nebo její část nenáleží za kalendářní měsíc nebo jeho část z důvodu souběhu s nárokem na výplatu jiné dávky důchodového pojištění.“.

Dosavadní odstavce 2 až 5 se označují jako odstavce 4 až 7.

37. V § 116 odst. 6 a 7 se číslo „3“ nahrazuje číslem „5“.

38. V § 116 odst. 7 se číslo „4“ nahrazuje číslem „6“ a číslo „2“ se nahrazuje číslem „4“.

39. V § 116c se věta druhá zrušuje.

40. V § 117 se věta první zrušuje.

41. V § 117 se za slovo „dávek“ vkládají slova „důchodového pojištění příslušníků ozbrojených sil“.

42. V § 118 odst. 4 věta první se za slovo „opatrovník“ vkládají slova „, osoba, která oprávněného zastupuje podle § 49 a 50 občanského zákoníku,“.

43. V § 118a odst. 2 se za slovo „sirotčí“ vkládají slova „, vdovský nebo vdovecký“ a na konci textu věty druhé se doplňují slova „nezaopatřeného dítěte“.

44. V § 118a se na konci odstavce 2 doplňují věty „Plátce důchodu má dále nárok na vrácení těch částek důchodu, které nenáležely, došlo-li ke snížení výše důchodu z českého důchodového pojištění v důsledku postupu podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy, pokud přeplatek nebyl zúčtován nebo uhrazen postupem podle § 115a odst. 2 věty první. Zemře-li občan, považují se neuspokojené nároky plátce důchodu na vrácení vyplacených částek v případech uvedených ve větě první až páté za dluh občana, který se vypořádá v rámci dědictví; to platí i v případě, že o těchto nárocích nebylo pravomocně rozhodnuto.“.
45. V § 118a se na konci odstavce 3 doplňují věty „Účinky rozhodnutí, které bylo vydáno ve lhůtě uvedené ve větě první, jsou zachovány, pokud došlo po uplynutí této lhůty z důvodu nesprávného vyčíslení přeplatku ke změně rozhodnutí nebo k jeho zrušení a nahrazení novým rozhodnutím. Nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, vzniká znovu, zjistí-li se, že přeplatek na dávce důchodového pojištění vznikl v příčinné souvislosti s trestným činem, jehož pachatelem, spolupachatelem nebo účastníkem je příjemce dávky nebo poživatel důchodu; v těchto případech běží znovu lhůta uvedená ve větě první ode dne, kdy se plátce důchodu dozví o rozhodnutí soudu o tomto trestném činu.“.

46. § 123 zní:

„§ 123

(1) Jestliže přeplatek na dávce důchodového pojištění nebo dávkách důchodového pojištění u téhož oprávněného ve svém úhrnu nepřesáhne částku 300 Kč a nelze jej zúčtovat s doplatkem jiné dávky důchodového pojištění nebo srážet z dávky důchodového pojištění, odepíše se tento přeplatek k tíži příslušného orgánu sociálního zabezpečení.

(2) Příslušný orgán sociálního zabezpečení odepíše přeplatek na dávce důchodového pojištění, je-li zcela nedobytný. Za zcela nedobytný se považuje přeplatek, jestliže příjemce dávky zemřel, pokud odpovědnost za uhrazení přeplatku nepřešla na jinou osobu, popřípadě zanikl, byla-li příjemcem dávky ustanovena právnická osoba, přeplatek, který byl bezvýsledně vymáhán na příjemci dávky nebo jiných osobách, na nichž mohl být vymáhán, nebo jehož vymáhání by zřejmě nevedlo k výsledku nebo u něhož je pravděpodobné, že by náklady vymáhání přesáhly jeho výtěžek, a přeplatek, jehož vymáhání je spojeno se zvláštními nebo nepoměrnými obtížemi.

(3) Tomu, kdo odpovídá za přeplatek na dávce důchodového pojištění, může příslušný orgán sociálního zabezpečení povolit placení přeplatku ve splátkách, pokud ten, kdo odpovídá za přeplatek, prokáže schopnost platit splátky řádně a včas a není-li z jiných okolností zřejmé, že tímto povolením by byla úhrada přeplatku ohrožena. Orgán sociálního zabezpečení může zrušit povolení placení přeplatku ve splátkách, jestliže ten, jemuž bylo placení přeplatku ve splátkách povoleno, nezaplatí některou splátku včas

nebo ve správné výši, nebo jestliže vznikne nárok na doplatek dávky důchodového pojištění, s nímž je možné nesplacený přeplatek nebo jeho podstatnou část zúčtovat, anebo jestliže se zlepši majetkové poměry toho, jemuž bylo placení přeplatku ve splátkách povoleno, tak, že další placení přeplatku ve splátkách není nutné.“.

47. V § 123b odst. 1 se slovo „může“ nahrazuje slovem „odepíše“, slovo „odepsat“ se zrušuje a slovo „výsledek“ se nahrazuje slovem „výtěžek“.

48. V § 123e odst. 3 se na konci textu písmene b) doplňují slova „; Česká správa sociálního zabezpečení přitom zveřejní též identifikátory datových schránek okresních správ sociálního zabezpečení a uvede, které z nich jsou určeny též k doručování rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ve věcech důchodového pojištění“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Plátce důchodů může do 31. května 2025 provést hromadné změny termínů splatnosti důchodů tak, aby termín splatnosti spadl do období od prvního do čtrnáctého dne kalendářního měsíce; tyto změny může plátce důchodů provést i postupně pro jednotlivé skupiny příjemců důchodů. Plátce důchodů je povinen nejpozději do konce kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci, v němž dochází ke změně termínu splatnosti, písemně sdělit příjemci důchodu nový termín splatnosti. V případě změny termínu splatnosti na dřívější termín splatnosti se důchod vyplacený v kalendářním měsíci, do něhož spadá nový termín splatnosti, ani důchod vyplacený v předchozím kalendářním měsíci nekrátí. V případě změny termínu splatnosti na pozdější termín splatnosti náleží jednorázový doplatek poměrné části důchodu stanovený za počet kalendářních dnů mezi původním a nově stanoveným termínem splatnosti; tento doplatek je splatný nejpozději v den, v němž by důchod byl vyplacen, pokud by ke změně výplatního termínu nedošlo.
2. Důchod vyplacený po 30. červnu 2025 na měsíc červenec 2025 se v případě, že se období, na které je tento důchod vyplacen, částečně překrývá s obdobím, na které byl důchod vyplacen dopředu v červnu 2025, nekrátí.
3. Splátka důchodu za měsíc červenec 2025 nenáleží, pokud nárok na důchod nebo jeho výplatu zanikl v tomto kalendářním měsíci v období, na které byl již důchod vyplacen dopředu podle § 116 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném před 1. červencem 2025, anebo v den bezprostředně následující po posledním dnu tohoto období.
4. Nárok na vrácení důchodu, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, nevzniká znovu podle § 118a odst. 3 věty třetí zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud tento nárok již zanikl přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Čl. III

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 10/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 59/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 113/1997 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 437/2003 Sb., zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 62/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 153/2007 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 2/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 221/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., zákona č. 362/2009 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 503/2012 Sb., zákona č. 11/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 32/2019 Sb., zákona č. 315/2019 Sb., zákona č. 255/2020 Sb., zákona č. 285/2020 Sb., zákona č. 540/2020 Sb., zákona č. 286/2021 Sb., zákona č. 216/2022 Sb., zákona č. 366/2022 Sb. a zákona č. 455/2022 Sb., se mění takto:

1. V § 5b odst. 3 se za slova „paušální daň“ vkládá čárka.
2. Nadpis nad označením § 7a zní: **„Sleva na pojistném zaměstnavatele za zaměstnance“**.
3. V § 7a odst. 1 písmeno a) zní:

„a) dosáhl alespoň 55 let,“.
4. V § 7a odst. 1 písm. d) se za slovo „studium“ vkládají slova „a je mladší 26 let“.

5. V § 7a odst. 2 větě první se slovo „stanovené“ nahrazuje slovem „sjednané“.
6. V § 7a odst. 3 se na konci textu písmene a) doplňují slova „; tato částka průměrné mzdy se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru“.
7. V § 7a odst. 3 se na konci textu písmene b) doplňují slova „; úhrn vyměřovacích základů připadající na 1 hodinu a tato částka průměrné mzdy se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru. Za odpracovanou hodinu se považuje též hodina, za kterou podle zvláštních právních předpisů náleží náhrada mzdy nebo platu, a hodina, za kterou náleží započitatelný příjem poskytnutý za dobu pracovního nebo služebního volna, který nahrazuje ztrátu příjmu ve výši průměrného výdělku nebo ve výši mzdy nebo platu, které by náležely za dobu tohoto volna“.
8. V § 7a odst. 3 písm. c) se za slovo „zaměstnanec“ vkládají slova „uvedeného v odstavci 1 písm. a) až f)“, za slovo „služby“ se vkládají slova „podle zákoníku práce nebo právních předpisů upravujících služební poměr“ a slova „pokud zaměstnanec nastoupil do zaměstnání v průběhu kalendářního měsíce“ se nahrazují slovy „netrvalo-li zaměstnání celý kalendářní měsíc“.
9. V § 7a odst. 5 se slovo „před“ nahrazuje slovy „nejpozději s“ a věta třetí se zrušuje.
10. V § 7b odst. 1 větě první a v § 7c odst. 1 větě první se za slova „na pojistném“ vkládají slova „za zaměstnance“.
11. V § 7c odst. 1 se za slova „písm. a)“ vkládají slova „a b)“.
12. Nadpis nad označením § 8 zní: **„Odvod pojistného zaměstnavatelem“**.
13. V § 12 se odstavec 2 zrušuje.

Dosavadní odstavec 3 se označuje jako odstavec 2.
14. Nad označení § 13 se vkládá nadpis **„Odvod pojistného osobou samostatně výdělečně činnou“**.
15. V § 13a odst. 8 se na konci textu věty třetí doplňují slova „; jde-li o osobní péči o dítě do 4 let věku, rodný list dítěte se nepředkládá, lze-li údaj o vztahu k dítěti zjistit z informačního systému veřejné správy“.
16. Za § 14b se vkládá nový § 14ba, který zní:

„§ 14ba

Zemře-li osoba samostatně výdělečně činná, může dlužné pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti zaplatit osoba, která uplatňuje nárok na důchod z důchodového pojištění z důvodu úmrtí osoby samostatně výdělečně činné.“.

17. V § 15 odst. 1 se text „e)“ nahrazuje textem „f)“.

18. Pod označení § 16 se vkládá nadpis **„Odvod pojistného osobou dobrovolně účastnou důchodového pojištění“**.

19. V § 16 se doplňuje odstavce 5, který zní:

„(5) Zemře-li osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění, může dlužné pojistné na důchodové pojištění zaplatit osoba, která uplatňuje nárok na důchod z důchodového pojištění z důvodu úmrtí osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.“.

20. Pod označení § 16a se vkládá nadpis **„Odvod pojistného zahraničním zaměstnancem“**.

21. V § 20 se odstavce 3 a 4 včetně poznámky pod čarou č. 44 zrušují.

Dosavadní odstavce 5 až 10 se označují jako odstavce 3 až 8.

22. V § 20 se odstavec 5 zrušuje.

Dosavadní odstavce 6 až 8 se označují jako odstavce 5 až 7.

23. V § 20a odst. 1 se číslo „5“ nahrazuje číslem „3“.

24. V § 20a odst. 6 se věta poslední zrušuje.

25. Nadpis nad označením § 23c zní: **„Společná ustanovení ke slevám na pojistném zaměstnavatele za zaměstnance“**.

26. V § 23c odst. 1 se za slovo „pojistném“ vkládá slovo „zaměstnavatele“.

27. V § 23c odst. 2 úvodní části ustanovení se za slovo „pojistném“ vkládají slova „zaměstnavatele za zaměstnance“.

28. V § 25d odst. 1 se na konci textu písmene b) doplňují slova „, anebo, pokud byly uplatněny slevy na pojistném podle § 7c odst. 1, neuvedl na tomto přehledu údaje podle § 9 odst. 4“.

Čl. IV

Přechodné ustanovení

Výše penále u pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „pojistné“) se v případě, že dluh na pojistném vznikl přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a před tímto dnem bylo povoleno placení dlužného pojistného ve splátkách, řídí za dobu přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona právními předpisy účinnými před tímto dnem a ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se výše penále u zbývajících částí dluhu na pojistném stanoví podle zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, s tím, že výše penále se u této zbývajících částí dluhu na pojistném stanoví tak, jako by tato zbývajících část dluhu na pojistném vznikla v den nabytí účinnosti tohoto zákona. Věta první se použije i v případě zrušení povolení o placení dlužného pojistného ve splátkách.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o důchodovém pojištění

Čl. V

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 224/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 188/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 198/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 264/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 85/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 24/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 405/2006 Sb., zákona č. 152/2007 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 218/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 178/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 108/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 135/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 220/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 348/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 428/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 314/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 403/2012 Sb., zákona č. 463/2012 Sb., zákona č. 267/2013 Sb., zákona č. 274/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 182/2014 Sb., zákona č. 183/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 137/2016 Sb.,

zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 212/2016 Sb., zákona č. 213/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 150/2017 Sb., zákona č. 203/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 191/2018 Sb., zákona č. 32/2019 Sb., zákona č. 244/2019 Sb., zákona č. 315/2019 Sb., zákona č. 469/2020 Sb., zákona č. 540/2020 Sb., zákona č. 323/2021 Sb., zákona č. 330/2021 Sb., zákona č. 221/2022 Sb., zákona č. 455/2022 Sb. a zákona č. 71/2023 Sb., se mění takto:

1. V § 9 odst. 6 se za písmeno b) vkládají nová písmena c) a d), která znějí:

„c) měla nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské z důvodu těhotenství a porodu, pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců,

d) osobně pečovala o dítě do 4 let věku,“.

Dosavadní písmena c) a d) se označují jako písmena e) a f).

2. V § 9 odst. 6 písm. e) se slova „měla nárok na rodičovský příspěvek^{15b)} nebo na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské z důvodu těhotenství a porodu, pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců, nebo“ včetně poznámky pod čarou č. 15b zrušují.

3. V § 9 odst. 8 se za slova „Pečuje-li“ vkládají slova „o dítě do 4 let věku nebo“, text „písm. c)“ se nahrazuje textem „písm. e)“, za slovo „pečují“ se vkládají slova „o dítě do 4 let věku nebo“ a za slovo „pečuje“ se vkládají slova „o dítě do 4 let věku nebo“.

4. V § 9 odst. 8 se za větu druhou vkládají věty „V případě péče o více dětí do 4 let věku těchto rodičů nebo v případě péče o více dětí převzatých do společné péče nahrazující péči rodičů může být samostatná výdělečná činnost považována za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost jen u jednoho rodiče nebo jen u jedné osoby, pokud dítě bylo převzato do společné péče nahrazující péči rodičů. Nedojde-li k dohodě rodičů nebo těchto osob o tom, kdo uplatní péči o dítě jako důvod pro to, aby se samostatná výdělečná činnost považovala za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, uplatní se tento důvod u toho rodiče nebo u té osoby, kteří podle rozhodnutí příslušného orgánu sociálního zabezpečení podle zvláštního právního předpisu^{15e)} pečují o dítě v největším rozsahu. V kalendářním měsíci může být důvod podle odstavce 6 písm. d) a e) ve vztahu k témuž dítěti nebo k téže osobě, která je závislá na péči jiné osoby, uplatněn jen u jedné osoby samostatně výdělečně činné.“.

5. V § 9 odst. 8 větě šesté se text „e)“ nahrazuje textem „f)“.

6. V § 10 odst. 5 se část věty za středníkem včetně středníku zrušuje.

7. V § 11 odst. 2, § 16 odst. 5 a 7 a v § 34 odst. 2 se slova „větě druhé“ nahrazují slovy „větě třetí“.

8. V § 16 odst. 4 se za větu první vkládá věta „Vyloučenými dobami jsou před 1. lednem 1996 dále doby, které se podle předpisů platných před 1. lednem 1996 vylučovaly při zjišťování hrubých výdělků pro účely výpočtu průměrného měsíčního výdělku, pokud se nekryjí s dobou, která zakládala účast osob samostatně výdělečně činných na důchodovém zabezpečení, dobou pojištění, v níž měl pojištěnec příjmy, které se zahrnovaly do hrubého výdělku, nebo dobou, za kterou náležely náhrady uvedené v odstavci 3 věty čtvrté.“.
9. V § 16 odst. 7 se za větu třetí vkládá věta „Věty první až třetí se použijí přiměřeně též pro vyloučené doby uvedené v odstavci 4 větách první a druhé, pokud se kryjí s dobami uvedenými v části věty první před středníkem.“.
10. V § 20 odst. 1 se slova „nebo osvojené“ zrušují.
11. V § 56 odst. 1 písmeno d) zní:
- „d) důchod byl neprávem přiznán, zvýšen nebo vyplácen od dřívějšího data, než od jakého důchod, jeho zvýšení nebo jeho výplata náleží, důchod se přizná nebo zvýší ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, nebo se nárok na výplatu důchodu stanoví ode dne, od něhož výplata náleží,“.
12. V § 62 odst. 2 se slova „, a to až do částky, kterou lze srazit výkonem rozhodnutí“ zrušují.
13. § 63 zní:

„§ 63

(1) Zemřel-li oprávněný po zahájení řízení o přiznání důchodu nebo jeho výplaty anebo řízení o změně výše důchodu, vstupují do řízení a nabývají nárok na částky důchodu, které by náležely oprávněnému za jeho života, postupně manžel (manželka) a vlastní nebo osvojené děti oprávněného.

(2) Byl-li důchod přiznán před smrtí oprávněného, vyplatí se splatné částky důchodu, které nebyly vyplaceny do dne smrti oprávněného, členům jeho rodiny v pořadí podle odstavce 1.

(3) Nároky podle odstavců 1 a 2 přecházející na osoby uvedené v odstavcích 1 a 2 nejsou předmětem dědictví.

(4) Není-li osob uvedených v odstavcích 1 a 2, stávají se nároky na částky důchodu podle odstavců 1 a 2 předmětem dědictví a do řízení o důchod vstupují osoby, které jsou dědici oprávněného.“.

14. V § 64 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Důchod se vyplácí podle věty druhé na účet příjemce důchodu, jen pokud podmínky pro vedení tohoto účtu jsou stanoveny tak, že z něj mohou být plátcí důchodu vráceny ty částky důchodu, na které oprávněnému z důvodu jeho úmrtí zanikl nárok; pokud byl důchod poukázán na účet, který nesplňuje tyto podmínky, banka nesmí důchod připsat na účet příjemce důchodu a je povinna důchod neprodleně vrátit na účet, z něhož byla platba důchodu provedena.“.
15. V § 64 odst. 4 se slovo „dávky“ nahrazuje slovem „důchodu“.
16. V § 64 se za odstavec 5 vkládá nový odstavec 6, který zní:
- „(6) Je-li důchod vyplácen podle odstavce 2 na účet u banky a na tento účet byly poukázány splátky důchodu, na které z důvodu úmrtí oprávněného zanikl nárok, je banka povinna tyto splátky důchodu vrátit plátcí důchodu na jeho výzvu. Banka přitom nesmí tyto splátky důchodu použít k úhradě svých pohledávek vůči majiteli účtu. Pokud byly tyto splátky důchodu zcela nebo zčásti použity ve prospěch jiných osob, sdělí banka plátcí důchodu jí známé údaje směřující k identifikaci těchto třetích osob s uvedením dne platby.“.
- Dosavadní odstavce 6 až 8 se označují jako odstavce 7 až 9.
17. V § 64 odst. 7 a 8 se slova „přede dnem jejich splatnosti“ nahrazují slovy „před počátkem období, na které byly tyto splátky vyplaceny“.
18. V § 64 se na konci odstavce 7 doplňuje věta „Nelze-li vrátit splátky důchodu podle věty první proto, že tato jiná osoba nebo manžel (manželka) zemřeli, považují se splátky důchodu, které tato jiná osoba nebo manžel (manželka) nevrátili, za jejich dluh, který se vypořádá v rámci dědictví po nich.“.
19. V § 64 se na konci odstavce 8 doplňuje věta „Nelze-li vrátit splátky důchodu podle věty první proto, že osoba, která převzala splátky důchodu oprávněného, zemřela, považují se tyto splátky důchodu za její dluh, který se vypořádá v rámci dědictví po ní.“.
20. V § 67 odst. 3 se slova „splátky důchodu splatné v pátém kalendářním měsíci následujícím“ nahrazují slovy „prvního dne pátého kalendářního měsíce následujícího“.
21. V § 67a odst. 1 písm. a) se slova „splátky důchodu splatné v kalendářním měsíci“ nahrazují slovy „prvního dne kalendářního měsíce“.
22. V § 104 se na konci textu odstavce 1 doplňují slova „a druhé“.
23. V § 106b odst. 2 se slova „splátky českého starobního důchodu splatné v dubnu kalendářního roku na dobu do splátky tohoto důchodu splatné v březnu“ nahrazují slovy „1. dubna kalendářního roku na dobu do 31. března“.

24. V § 106c odst. 3 se za slovo „vyplácí“ vkládají slova „na kalendářní měsíc“.

Čl. VI

Přechodná ustanovení

1. Zemřel-li oprávněný přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona po zahájení řízení o důchod, řídí se vstup do řízení o důchod a nabytí nároku na částky důchodu splatné do dne smrti oprávněného zákonem č. 155/1995 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.
2. Zemřel-li oprávněný přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a důchod mu byl před tímto dnem přiznán, řídí se nárok na vyplacení částek důchodu, které nebyly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona vyplaceny do dne smrti oprávněného, zákonem č. 155/1995 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.
3. Samostatná výdělečná činnost vykonávaná v době přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se posuzuje podle zákona č. 155/1995 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o nemocenském pojištění

Čl. VII

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 2/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 302/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., zákona č. 362/2009 Sb., zákona č. 157/2010 Sb., zákona č. 166/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 180/2011 Sb., zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 1/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 169/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 14/2015 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 317/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 195/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb.,

zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 335/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 164/2019 Sb., zákona č. 277/2019 Sb., zákona č. 315/2019 Sb., zákona č. 255/2020 Sb., zákona č. 300/2020 Sb., zákona č. 438/2020 Sb., zákona č. 540/2020 Sb., zákona č. 248/2021 Sb., zákona č. 261/2021 Sb., zákona č. 270/2021 Sb., zákona č. 326/2021 Sb., zákona č. 330/2021 Sb., zákona č. 417/2021 Sb., zákona č. 358/2022 Sb., zákona č. 423/2022 Sb. a zákona č. 75/2023 Sb., se mění takto:

1. V § 19 se na konci textu odstavce 11 doplňují slova „; to platí obdobně, vznikne-li nárok na peněžitou pomoc v mateřství podle § 32 odst. 1 písm. f)“.

2. V § 32 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno f), které zní:

„f) pojištěnka uvedená v písmenu a), která splňuje podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství podle odstavců 2 a 3, jestliže až do dne nástupu na peněžitou pomoc v mateřství pobírá nemocenské z dřívějšího pojištění.“.

3. V § 32 odst. 7 se slova „, d) a e)“ nahrazují slovy „a d) až f)“.

4. V § 34 odst. 2 se číslo „6“ nahrazuje číslem „7“.

5. V § 36 odst. 2 se číslo „7“ nahrazuje číslem „8“.

6. V § 39 odstavec 3 včetně poznámky pod čarou č. 31 zní:

„(3) Zaměstnanec nemá nárok na ošetřovné z důvodu ošetřování osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) nebo z důvodu péče o dítě podle odstavce 1 písm. b), jestliže jiný pojištěnec má z důvodu poskytování dlouhodobé péče osobě uvedené v odstavci 1 nárok na výplatu dlouhodobého ošetřovného. Zaměstnanec dále nemá nárok na ošetřovné z důvodu ošetřování dítěte nebo péče o ně, jestliže jiná fyzická osoba má z důvodu péče o toto dítě nárok na výplatu peněžitě pomoci v mateřství nebo má nárok na rodičovský příspěvek podle zvláštního právního předpisu³¹⁾; to neplatí, pokud tato jiná osoba

a) onemocněla, utrpěla úraz, nastaly u ní situace uvedené v § 57 odst. 1 písm. b) nebo c), porodila nebo jí byla nařízena karanténa, a proto nemůže o dítě pečovat, nebo

b) z důvodu péče o toto dítě má nárok na rodičovský příspěvek podle zvláštního právního předpisu a v den vzniku potřeby ošetřování (péče) je

1. zaměstnancem a v zaměstnání, které zakládá účast na pojištění, nečerpá mateřskou dovolenou, rodičovskou dovolenou nebo pracovní volno bez náhrady příjmu poskytnuté zaměstnanci jeho zaměstnavatelem v případech, kdy zaměstnanec nemá na pracovní volno nárok; je-li vykonáváno více těchto zaměstnání souběžně, musí

být podmínka uvedená v části věty před středníkem splněna alespoň v jednom zaměstnání, nebo

2. osobou samostatně výdělečně činnou a vykonává samostatnou výdělečnou činnost; při souběžném výkonu zaměstnání, které zakládá účast na pojištění, se k podmínce uvedené v bodě 1 nepřihlíží.

³¹⁾ Zákon č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.“.

7. V § 39 se na konci odstavce 4 doplňuje věta „Navazuje-li potřeba ošetřování bezprostředně na předchozí potřebu ošetřování těžce fyzické osoby nebo se s ní překrývá, považuje se tato navazující nebo překrývající se potřeba ošetřování za pokračování předchozí potřeby ošetřování; to platí obdobně, jde-li o potřebu péče o totéž dítě, pokud důvod vzniku této navazující nebo překrývající se potřeby péče je uveden v témže bodě odstavce 1 písm. b) jako důvod, pro který vznikla předchozí potřeba péče o totéž dítě.“.

8. V § 40 odst. 3 se za slovo „poskytovatele“ vkládají slova „zdravotních služeb“.

9. V § 40 odstavec 4 zní:

„(4) Jestliže v průběhu podpůrčí doby, po kterou se zaměstnanci vyplácí ošetřovné, dojde ke vzniku nové potřeby ošetřování (péče), která není pokračováním potřeby ošetřování (péče) podle § 39 odst. 4, nevyplácí se tomuto zaměstnanci ošetřovné, na něž vznikl nový nárok, po podpůrčí dobu, po kterou trvá předchozí nárok na výplatu ošetřovného; podpůrčí doba v případě vzniku nové potřeby ošetřování (péče) se však v takovém případě stanoví ode dne, ve kterém tato potřeba nastala.“.

10. V § 40 se doplňuje odstavec 8, který zní:

„(8) Ošetřovné náleží zaměstnanci po celou podpůrčí dobu podle odstavce 1 i v případě, že dítě dosáhne věku 10 let v průběhu podpůrčí doby.“.

11. V § 41a odst. 9 se za slova „dlouhodobé péče“ vkládají slova „o tutéž ošetřovanou osobu“.

12. V § 84 odst. 2 písm. c) se za slova „třetího stupně“ vkládají slova „anebo v důsledku zpětného zvýšení invalidního důchodu z důvodu zvýšení stupně invalidity“.

13. V § 94 se odstavec 3 zrušuje.

Dosavadní odstavce 4 a 5 se označují jako odstavce 3 a 4.

14. V § 116 odst. 7 písm. b) se za slova „došlo k“ vkládá slovo „úrazu“.

15. V § 117 odst. 2 se na konci písmene b) čárka nahrazuje tečkou a písmeno c) se zrušuje.

16. V § 117 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce sdělují orgánům nemocenského pojištění bez žádosti údaje o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce; tuto povinnost plní zasláním kopie pravomocného rozhodnutí o uložení pokuty.“.

Dosavadní odstavce 3 až 9 se označují jako odstavce 4 až 10.

17. V § 122 odst. 3 se za písmeno x) vkládají nová písmena y) a z), která znějí:

„y) čísla a druhy identifikačních dokladů a datum skončení jejich platnosti,

z) telefonní číslo pojištěnce a adresu elektronické pošty pojištěnce, pokud pojištěnec sdělil tyto údaje orgánu nemocenského pojištění.“.

Dosavadní písmeno y) se označuje jako písmeno za).

18. V § 122 odst. 5 se text „odst. 5“ nahrazuje textem „odst. 4“.

19. V § 123 se na konci odstavce 3 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno h), které zní:

„h) telefonní číslo zaměstnavatele a adresa elektronické pošty zaměstnavatele, pokud zaměstnavatel sdělil tyto údaje orgánu nemocenského pojištění.“.

20. V § 124 odst. 2 se věta první nahrazuje větou „Pojištěnec je povinen uhradit plátcí dávky přeplatek na nemocenském dále v případě, kdy mu nemocenské bylo vypláceno i v době, kdy mu byl po vzniku dočasné pracovní neschopnosti přiznán důchod uvedený v § 25 písm. b), a proto mu nemocenské nenáleželo, nebo pokud mu bylo nemocenské vypláceno po dobu delší, než je stanoveno v § 28 odst. 1, v důsledku zpětného přiznání starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, anebo vznikli přeplatek proto, že nemocenské bylo vypláceno v době, kdy mu v důsledku zpětného přiznání starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně nemocenské nenáleželo též z důvodů uvedených v § 15 odst. 4 písm. a) a v § 15 odst. 5 písm. b), došlo-li k přiznání těchto důchodů až po vzniku dočasné pracovní neschopnosti.“.

21. V § 124 se doplňuje odstavec 9, který zní:

„(9) Vznikl-li pojištěnci přeplatek na nemocenském v důsledku zpětného přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně nebo v důsledku zpětného zvýšení invalidního důchodu z důvodu zvýšení stupně invalidity, považuje se za přeplatek na nemocenském nejvýše částka odpovídající doplatku invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně náležejícího za období, za které mu nemocenské nenáleželo. Přeplatek na nemocenském podle věty první se zúčtuje s doplatkem invalidního důchodu podle § 115a odst. 3 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.“.

22. V § 145 odst. 2 se číslo „7“ nahrazuje číslem „8“.

23. V § 145 se na konci odstavce 3 doplňuje věta „Jde-li o opakovanou žádost o výplatu nemocenského po uplynutí podpůrčí doby, plyne lhůta uvedená ve větě druhé od posledního dne období, na které byla předchozím rozhodnutím orgánu nemocenského pojištění výplata nemocenského po uplynutí podpůrčí doby přiznána.“.

24. V § 153 odst. 1 se na konci textu písmene d) doplňují slova „anebo v důsledku zpětného zvýšení invalidního důchodu z důvodu zvýšení stupně invalidity“.

25. Za § 166 se vkládá nový § 166a, který včetně nadpisu zní:

„§ 166a

Pokračování nařízené karantény

Je-li pojištěnci po ukončení nařízené karantény nařízena v následujícím kalendářním dni další karanténa, považuje se tato další nařízená karanténa za pokračování předchozí nařízené karantény. Je-li pojištěnci v době trvání nařízené karantény nařízena další karanténa, jejíž délka přesahuje dobu trvání původní nařízené karantény, považuje se přesahující doba trvání této další nařízené karantény za pokračování předchozí nařízené karantény.“.

Čl. VIII

Přechodná ustanovení

1. Nárok na peněžitou pomoc v mateřství vzniká podle § 32 odst. 1 písm. f) zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud k nástupu na tuto peněžitou pomoc v mateřství došlo nejdříve dnem, v němž tento zákon nabyl účinnosti; při určení rozhodného období se postupuje podle § 19 odst. 11 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, i když jeho počátek spadá do období přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

2. Trvá-li nárok na ošetrovné, který vznikl přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, ještě v den nabytí účinnosti tohoto zákona, posuzují se ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona podmínky podle § 39 odst. 3 podle zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.
3. Vznikl-li nárok na ošetrovné přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a tento nárok trvá ještě v den nabytí účinnosti tohoto zákona, a dojde-li v tomto případě ošetrování (péče) k vystřídání 2 oprávněných, posuzují se u zaměstnance, který takto převzal ošetrování (péči), podmínky nároku na ošetrovné podle § 39 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud k tomuto převzetí ošetrování (péče) došlo nejdříve v den nabytí účinnosti tohoto zákona.
4. Podle § 39 odst. 4 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se postupuje i tehdy, pokud potřeba ošetrování (péče) vznikla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, trvá ještě v den, v němž tento zákon nabyl účinnosti, a v tento den vznikla další potřeba ošetrování (péče), která bezprostředně navazuje nebo se překrývá s předchozí potřebou ošetrování (péče).
5. Podle § 41a odst. 9 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se nepostupuje, vznikl-li nárok na dlouhodobé ošetrovné přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, i když potřeba dlouhodobé péče trvá v den nabytí účinnosti tohoto zákona.
6. Dohody uzavřené podle § 94 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají v platnosti ještě po dobu 3 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.
7. Údaj podle § 116 odst. 7 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, o tom, že dočasná pracovní neschopnost zaměstnance vznikla následkem úrazu, sdělují orgány nemocenského pojištění zaměstnavatelům, pokud hlášení ošetrujícího lékaře o tom, že dočasná pracovní neschopnost vznikla jako důsledek úrazu, obdržely nejdříve v den nabytí účinnosti tohoto zákona.
8. Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce zasílají orgánům nemocenského pojištění kopii rozhodnutí podle § 117 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud toto rozhodnutí právní moci nabylo za účinnosti tohoto zákona, i když bylo vydáno přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST PÁTÁ

ÚČINNOST

Čl. IX

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2024, s výjimkou ustanovení

- a) čl. I bodů 1, 3 až 9, 12, 13, 16 až 24, 28, 32 a 33, která nabývají účinnosti dnem 1. prosince 2023,
- b) čl. I bodů 30, 35 až 41, čl. II bodů 2 a 3 a čl. V bodů 20, 21, 23 a 24, která nabývají účinnosti dnem 1. července 2025.

Důvodová zpráva

Obecná část

Navrhovaná právní úprava je především novelou předpisů z oblasti důchodového pojištění, kdy přináší některé dílčí změny spočívající v odstranění či změně některých nevyhovujících či překonaných ustanovení právních předpisů v této oblasti. Kromě toho návrh přináší i zásadnější změny, které se týkají

- zavedení možnosti podání žádosti o důchod online,
- změny výplatního období z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní.

První z těchto zásadnějších navržených změn souvisí především se změnou evropské legislativy. Druhá reaguje na nedostatky dosavadní právní úpravy a na provozní problémy, s nimiž se plátcí důchodů potýkají při jejím provádění.

1. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Stávající právní úprava regulující problematiku, kterou se návrh zabývá, nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a zákon o důchodovém pojištění

Sepisování žádostí o důchod, místní příslušnost OSSZ

Žádosti o přiznání dávky důchodového pojištění sepisuje s občany okresní správa sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) příslušná podle místa trvalého pobytu žadatele (§ 82 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, dále jen „ZOPSZ“).

Jedná se o zákonem předepsaný způsob sepsání žádosti, a **nepřichází proto v úvahu podání žádosti o důchod jiným způsobem**, např. za využití prostředků dálkové komunikace (pošta, internet, datová schránka). Případné podání žádosti jiným než předepsaným způsobem by bylo vadou žádosti, kterou by bylo nutno zhojit, aby řízení mohlo být zahájeno. Podání žádosti je přísně formálním úkonem, což se projevuje tím, že zákon požaduje její sepsání na předepsaných tiskopisech. Jde o poměrně náročný úkon, čemuž odpovídá i složitost využívaného tiskopisu, a je proto nezbytné poskytnout žadateli odborné vysvětlení k podmínkám nároku na dávku, o niž je žádáno, k obsahu žádosti a k významu nezbytných prohlášení, která je třeba v rámci podané žádosti učinit.

Tiskopis je koncipován tak, aby obsahoval veškeré relevantní informace a plátce důchodu pak již nemusel nic dalšího došetřovat. Žádosti se sepisují na speciálních formulářích v příslušných počítačových aplikacích, které mají k dispozici výlučně okresní správy sociálního zabezpečení, a proto je třeba se k nim osobně dostavit za účelem podání a sepsání žádosti o důchod. Žádosti lze podepisovat pouze vlastnoručně, nikoliv digitalizovaným podpisem za využití příslušného technického zařízení.

Dosavadní způsob sepisování žádostí, ač má své opodstatnění, se postupně s ohledem na technický pokrok jeví jako překonaný, v budoucnu by se stal rovněž nevyhovujícím z hlediska požadavků relevantní evropské legislativy.

Splatnost důchodů a jejich valorizace

Dávky důchodového pojištění se podle § 116 ZOPSZ vyplácejí vždy „dopředu“ a „v pravidelných měsíčních lhůtách určených plátcem dávky“; toto ustanovení platí pouze pro ČSSZ, zatímco ostatní plátcí důchodu postupují podle § 117 ZOPSZ, tj. důchody vyplácejí na běžný kalendářní měsíc. ČSSZ tedy stanoví nejprve datum splatnosti dávky, tj. konkrétní číselně označený den v měsíci, k němuž bude dávku pravidelně měsíčně vyplácet. Stanovení data splatnosti důchodu nespočívá na vůli poživatele této dávky (na rozdíl od data přiznání důchodu či data přiznání výplaty důchodu), ale rozhoduje o něm výhradně ČSSZ, přičemž právní předpisy nestanoví žádná pravidla, jimiž se má řídit. ČSSZ přitom dbá na kapacitní vyváženost jednotlivých termínů splatnosti, která je důležitá z důvodu zajištění průběžného čerpání prostředků ze státního rozpočtu, a především z důvodu zvládnutelnosti hotovostních výplat v provozních podmínkách výplatních partnerů, tedy České pošty. V praxi jsou data splatnosti stanovována v současnosti v rozmezí od 6. do 24. dne v měsíci, a to vždy v sudé dny; z minulosti však zůstaly zachovány i splatnosti k 2. a 4. dni v měsíci, přičemž tyto dvě nízké splatnosti již nejsou přidělovány, neboť způsobovaly problémy na přelomu kalendářního roku z důvodu svátků doručit důchody v těchto dnech splatnosti.

Pokud zákon uvádí, že se důchody vyplácejí „dopředu“, má se tím na mysli, že vyplacená dávka vždy náleží za budoucí období; např. důchod se stanoveným datem splatnosti k 16. dni v měsíci vyplacený dne 16. srpna 2023 náleží za období od 16. srpna 2023 do 15. září 2023 (jde o tzv. „klouzavý“ měsíc).

Dojde-li k úmrtí poživatele důchodu v kalendářním měsíci před datem, na které v tomto kalendářním měsíci připadá splatnost důchodu, na splátku důchodu splatnou v tomto kalendářním měsíci již nárok nevzniká. Pokud by se tedy pojištěnec uvedený v tomto příkladu nedožil dne 16. srpna 2023 (zemřel by např. 15. srpna 2023), splátka za měsíc srpen 2023 by mu nenáležela, neboť se nedožil ani jediného dne, za který splátka náleží.

Výše popsany režim vyplacení důchodů byl až do konce roku 2021 plně funkční a v podstatě bezproblémový. Zásadní komplikace však přinesl zákon č. 469/2020 Sb., který na základě chybně připraveného poslaneckého pozměňovacího návrhu a bez respektu k relevantní judikatuře Ústavního soudu (srov. sp. zn. Pl. ÚS 47/18 ze dne 12. 5. 2020) novelizoval ust. § 67 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „ZDP“) v tom směru, že s účinností od 1. ledna 2022 se pravidelná valorizace důchodů provádí nikoliv od lednové splátky nového roku, ale od 1. ledna. V návaznosti na to vyvstala od 1. ledna 2022 potřeba vyplácet pojištěncům, u nichž je plátcem důchodu ČSSZ, tzv. jednorázové **doplatky valorizace**, a to vždy současně se splátkou důchodu splatnou v lednu příslušného kalendářního roku. Taková praxe **zvyšuje náklady na valorizaci**, způsobuje administrativní zátěž ČSSZ a vůči pojištěncům **je nespravedlivá**, neboť doplatky jsou různě vysoké, a to i u osob se stejnou výší důchodu. Nedomyšlenost zmíněné novely se projevuje mj. v tom, že změna, kterou přinesla, se vztahuje pouze na řádnou (tj. lednovou) valorizaci, a nikoliv na valorizaci mimořádnou, což zakládá nelogickou dvojkolejnost a související kritiku ze strany klientů. Tato změna též zakládá nerovnost mezi pojištěnci v závislosti na tom, kdo je plátcem jejich důchodu, neboť doplatky náležejí jen k důchodům vypláceným ČSSZ.

Jeví se proto účelné **změnit výplatní období z klouzavého měsíce na měsíc kalendářní**, což je cílový stav, který odbourá lednové doplatky zvýšení důchodů, což bude představovat úsporu minimálně 1 mld. Kč ročně. Tomu však musí předcházet fáze **redukce počtu výplatních termínů důchodů** a jejich koncentrace do první poloviny kalendářního měsíce tak, aby všichni důchodci obdrželi důchod vyplacený na kalendářní měsíc v jeho první polovině (předpokládané splatnosti jsou 6., 8., 10., 12. a popř. i 14. den v měsíci). Redukce výplatních termínů bude zahájena v zásadě neprodleně po nabytí účinnosti navrhované právní úpravy umožňující ČSSZ změnit výplatní termíny.

Další změny technického charakteru

V praxi orgánů sociálního zabezpečení se objevují některé problematické situace, kdy postupy podle dosavadní právní úpravy se s ohledem na společenský (technický) pokrok či změny související právní úpravy nebo vývoj judikatury jeví jako nevyhovující, a je proto potřebné je změnit (adaptovat). Tak např. dosavadní právní úprava v oblasti důchodového pojištění

- nestanoví výslovně právo žadatele o dávku změnit datum jejího přiznání během probíhajícího správního řízení,
- nedává orgánům sociálního zabezpečení výslovně možnost upustit od vymáhání bagatelních nebo zjevně nedobytných přeplateků na dávkách,
- nestanoví výslovně právo dědiců na vstup do řízení o dávku důchodového pojištění v případě, že o dávce nebylo pravomocně rozhodnuto před smrtí oprávněného; toto právo dědiců se dovozuje pouze výkladem,
- neřeší možnost vypořádání přeplatku na dávkách důchodového pojištění v dědictví, zemře-li osoba, která je objektivně odpovědná za vrácení neprávem vyplacených dávek, před tím, než je vydáno rozhodnutí o její povinnosti uhradit tento přeplatek,
- neobsahuje přerušení běhu prekluzivní lhůty pro vymáhání přeplatku na dávce důchodového pojištění v situacích, kdy se prokáže, že tento přeplatek nastal v příčinné souvislosti s trestným činem.

Zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Právní úprava pojistného na sociální zabezpečení, které zahrnuje pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění, je obsažena v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. V tomto zákoně se navrhuje zejména upřesňující úpravy ke slevám na pojistném podle prvotních zkušeností z praxe od zavedení těchto slev od února 2023, jednak se provádějí některé legislativně-technické úpravy pro lepší přehlednost zákona.

Zákon o nemocenském pojištění

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, obsahuje celkovou právní úpravu v oblasti nemocenského pojištění, tj. obsahuje jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu. Důsledkem novelizací a rovněž používáním jednotlivých ustanovení zákona v praxi byly zjištěny některé legislativní a technické nepřesnosti, které je třeba upravit tak, aby byly pro uživatele jednoznačné a srozumitelné.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a zákon o důchodovém pojištění

Sepisování žádostí o důchod

Z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2018/1724, kterým se zřizuje jednotná digitální brána pro poskytování přístupu k informacím, postupům a k asistenčním službám a službám pro řešení problémů a kterým se mění nařízení (EU) č. 1024/2012 (dále jen

„Nařízení o SDG¹“) vyplývá České republice **povinnost zavést možnost podat žádost o důchod zcela online**. Členské státy EU jsou povinny takový postup umožnit v termínu nejpozději do 12. prosince 2023.

Kromě toho je účelné zavést možnost online podání žádosti z důvodu stále se zvyšujících požadavků na eGovernment a připravenosti na mimořádné situace typu epidemie apod., kdy dochází k povinnému omezení fyzických kontaktů mezi osobami.

Podle čl. 6 Nařízení o SDG je pod rubrikou „*Postupy nabízené zcela online*“ stanoveno, že každý členský stát zajistí, aby uživatelé měli přístup k postupům uvedeným v příloze II Nařízení o SDG a mohli je provést zcela online, byly-li příslušné postupy v dotčeném členském státě zavedeny. Postup se považuje za zcela online, jestliže:

- a) prokazování totožnosti uživatelů, poskytnutí informací a podpůrných důkazů, podepsání a konečné podání lze provést elektronicky na dálku prostřednictvím služebního kanálu, který uživateli umožní uživatelsky vstřícným a strukturovaným způsobem splnit všechny požadavky související s daným postupem;
- b) je uživatelům poskytnuto automatické potvrzení o přijetí, pokud nebyl výstup postupu doručen okamžitě;
- c) je výstup postupu doručen elektronicky, nebo pokud je to nezbytné pro splnění použitelného práva Unie nebo vnitrostátního práva, je doručen fyzickými prostředky;
- a
- d) jsou uživatelé elektronicky vyrozuměni o dokončení postupu.

V příloze č. II Nařízení o SDG je uvedena mj. životní událost „*Důchod*“, postup „*Žádost o důchod a předdůchodové dávky z povinných systémů*“, s tím, že očekávaným výstupem má být „*Potvrzení o přijetí žádosti nebo rozhodnutí týkající se žádosti o důchod nebo předdůchodových dávek*“.

Dále však z čl. 6 Nařízení o SDG vyplývá, že tento článek nebrání členským státům, aby uživatelům nabízely další možnosti přístupu k postupům uvedeným v příloze č. II jinými prostředky, než je online kanál, nebo aby kontaktovaly uživatele přímo.

Interpretační vodítko k čl. 6 Nařízení o SDG lze nalézt v recitálu, v bodech 23 až 27. Z nich mj. vyplývá následující:

„Aby občané a podniky mohli přímo využívat výhody vnitřního trhu bez další zbytečné administrativní zátěže, mělo by toto nařízení požadovat plnou digitalizaci uživatelského rozhraní určitých klíčových postupů pro přeshraniční uživatele, které jsou uvedeny v příloze II tohoto nařízení. Toto nařízení by mělo stanovit kritéria pro určení, kdy jsou tyto postupy považovány za zcela online. Povinnost učinit takový postup zcela dostupný online by se měla uplatňovat pouze tehdy, pokud byl tento postup zaveden v daném členském státě...

... Postup by se měl považovat za zcela online, pokud uživatel může ve spolupráci s příslušným orgánem (tzv. „front office“) učinit všechny kroky od získání přístupu až po dokončení daného postupu elektronicky, na dálku a prostřednictvím online služby. Tato online služba by měla uživatele vést pomocí seznamu všech požadavků, jež musí být splněny, a všech podkladů, které musí být předloženy, měla by uživateli umožnit, aby poskytl informace a prokázal splnění všech těchto požadavků, a měla by uživateli vystavit automatické potvrzení o přijetí, nebyl-li výstup postupu doručen okamžitě. To by nemělo bránit příslušným orgánům spojit se přímo s uživateli, bude-li nezbytné získat další vysvětlení potřebná pro účely daného postupu. Výstup postupu podle tohoto nařízení by měly příslušné orgány uživateli doručit rovněž elektronicky, umožňuje-li to platné právo Unie a vnitrostátní právo...

¹ „Single Digital Gateway“.

... Tímto nařízením by neměla být dotčena věcná podstata postupů uvedených v příloze II, které jsou zavedeny na celostátní, regionální nebo místní úrovni, a nestanoví materiální a procesní pravidla v oblastech v působnosti přílohy II...

... Tímto nařízením by neměla být dotčena pravomoc vnitrostátních orgánů v určitém postupu, včetně ověřování přesnosti a platnosti předložených informací nebo důkazů a ověření pravosti, byly-li důkazy předloženy jinými prostředky než prostřednictvím technického systému...

... V některých případech může být od uživatelů požadováno, aby předložili důkazy k prokázání skutečností, které nelze ověřit online prostředky. K takovým důkazům by mohly patřit lékařská osvědčení, důkaz o tom, že je daná osoba naživu...

... Pokud je možné důkazy k prokázání těchto skutečností předložit v elektronické podobě, nemělo by se jednat o výjimku ze zásady, že postup by měl být nabízen zcela online. V jiných případech by mohlo být stále nezbytné, aby se uživatelé kvůli určitému postupu dostavili v rámci online postupu k příslušnému orgánu osobně. Všechny takové výjimky, které nevyplývají z práva Unie, by se měly týkat pouze případů, které jsou opodstatněné převažujícím důvodem veřejného zájmu v oblastech veřejné bezpečnosti, veřejného zdraví nebo boje proti podvodům...“

I přes přímou závaznost tohoto typu sekundární legislativy EU se po analýze situace jeví vhodné provést v této souvislosti dílčí změny vnitrostátní právní úpravy. Jejich **účinnost je navrhována k 1. prosinci 2023**, což odpovídá jednak skutečnosti, že podle Nařízení o SDG je potřeba dotčenou službu poskytovat nejpozději od 12. prosince 2023, jednak též možnostem plátců důchodu připravit proces online podání žádosti o důchod po technické i metodické stránce. Povinnost podle čl. 6 Nařízení o SDG se týká nejen ČSSZ/OSSZ, ale též orgánů sociálního zabezpečení, které jsou příslušné k provádění důchodového pojištění příslušníků ozbrojených sil (§ 9, 110 a 112 ZOPSZ).

V podmínkách ČSSZ je záměrem zavést pro účely online podávání žádostí novou **interaktivní službu** svého ePortálu (<https://eportal.cssz.cz/>). Nepůjde tedy o prostý interaktivní PDF tiskopis, ale **komplexní službu vyžadující aktivní přístup žadatele**. Po přihlášení některým z uznávaných způsobů elektronické identifikace (např. eObčanka, NIA ID, MojeID, Bankovní identita, datová schránka) se žadateli nabídne předvyplněný formulář, kde data uložená v evidenci ČSSZ bude žadatel validovat, ale i doplňovat nebo rozporovat. Formulář bude rovněž obsahovat upozornění, v kterých případech je nutno sepsat žádost o důchod u orgánu sociálního zabezpečení příslušného k provádění důchodového pojištění příslušníků ozbrojených sil; pokud by byla i přesto žádost o důchod sepsána online u věcně nepřislušného orgánu, bude podle § 12 správního řádu postoupena příslušnému orgánu k dalšímu řízení.

Nová speciální služba ePortálu ČSSZ (dále jen „Aplikace“) bude interaktivní, intuitivní, proklientská, kooperující s databází ČSSZ, jako hlavním zdrojem informací zobrazovaných ztotožněným uživatelům ePortálu ČSSZ. Prostřednictvím Aplikace bude umožněno podat tzv. I. část žádosti o důchod, včetně nezbytných příloh. Interaktivní nápovědy a kontroly obsažené v online žádosti v maximální možné míře zaručí, aby její podání bylo úplné, bez nutnosti jejího dalšího doplnění za osobní účasti žadatele na OSSZ. Žadatel bude moci rozpracovanou žádost uložit ve vlastním PC, následně znovu načíst, doplnit a nechat zkontrolovat Aplikací, takže jakmile mu Aplikace umožní ji odeslat, bude se považovat tímto dnem za podanou (sepsanou).

Jakékoliv neformální podání mimo rámec „Aplikace“ nelze považovat za řádně sepsanou žádost o důchod, tj. takový žadatel nemůže očekávat, že na základě takového procesního úkonu mu bude důchod přiznán. Na to musí být adekvátně upozorněn.

Pamatuje se i na případnou následnou komunikaci mezi žadatelem a OSSZ, která se týká tzv. „dovybavení“ online podané žádosti. Ta bude probíhat rovněž přes ePortál. Půjde tedy o oboustranný tok informací, včetně možnosti OSSZ učinit tímto kanálem výzvu k doplnění podání, aby odpadla potřeba používat pouze ISDS (každý klient nemá zřízení datovou schránku) nebo komunikovat klasickou poštou. Na tuto alternativu by měla právní úprava pamatovat, neboť jde o závaznou formu komunikace, kterou správní řád ani ZOPSZ dosud nezná. Doručování poštou bude probíhat, pouze pokud pojištěnec komunikaci prostřednictvím Aplikace předem vyloučí nebo nebude na zasílané výzvy přes ePortál nijak reagovat nebo by se vyskytly technické důvody bránící další komunikaci přes ePortál. Tuto formu komunikace by využívaly zpočátku pouze OSSZ v rámci přípravného řízení a „dovybavení“ žádosti obdobně, jako tak činí dosud při osobním kontaktu před odesláním žádosti do ústředí ČSSZ (fakticky by se nahradila nepružná komunikace prostřednictvím pošty, popř. komunikace prostřednictvím datových schránek). Nicméně jeví se vhodné, aby nová právní úprava obsahovala možnost komunikovat prostřednictvím Aplikace také v kterékoliv fázi řízení po podání žádosti. To umožní do budoucna v kterémkoli okamžiku rozšířit možnosti komunikace s klientem i ve fázích řízení na ČSSZ, aniž by pro ni byly ze zákona povinné.

V rámci sepisování žádosti pomocí Aplikace, resp. v rámci následného kontaktu mezi OSSZ a klientem jejím prostřednictvím, bude třeba na pojištěnci požadovat, aby některé rozhodné skutečnosti dokládal pomocí elektronických příloh. V té souvislosti může vzniknout otázka, jak postupovat, pokud žadatel **nebude mít k dispozici jejich elektronický originál anebo autorizovanou konverzi**. S ohledem na povahu dokumentů, které jsou k žádosti o důchod zpravidla žadatelem přikládány, a zároveň na možnosti OSSZ řadu dokládaných skutečností ověřit z jiných zdrojů, popř. došetřit, jeví se jako dostatečné a klientsky přívětivé řešení netrvat u dokumentů, které nejsou elektronickým originálem, na převodu formou autorizované konverze (tj. postačil by prostý sken). Pokud však OSSZ po vyhodnocení elektronické verze dokumentu identifikuje potřebu prokázat danou rozhodnou skutečnost originálem dokumentu, vyzve žadatele prostřednictvím Aplikace k jeho předložení.

Předpokládá se, že v praxi budou OSSZ postupovat ve smyslu závěru ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 2. 12. 2016 č. 151/2016 – „*Je-li správnímu orgánu předkládána listina, která má sloužit k provedení důkazu, je dostačující prostá kopie dokumentu, popřípadě naskenovaný dokument, nejsou-li pochybnosti o pravosti takového dokumentu a akceptuje-li takovou formu příslušný správní orgán. Míra autenticity listiny a její informační přínos je v takovém případě předmětem volného hodnocení důkazů správního orgánu podle § 50 odst. 4 správního řádu.*“ Plátce důchodu tedy na základě vlastních zkušeností sám určí okruh dokladů, u nichž postačí prostý sken, a okruh dokladů, u nichž má OSSZ vyžadovat na klientech vyšší úroveň autentizace. Prostý sken by měl postačovat jen u dokladů, které obsahují data ověřitelná z jiných zdrojů (např. rodný list, potvrzení o studiu, je-li umožněn náhled do příslušného systému školy či matriky studentů), ale např. u evidenčního listu důchodového pojištění, potvrzení o zaměstnání (vydaných zaměstnavatelem, který již zanikl) nebo u čestného prohlášení o době péče o dítě do 4 let jeho věku, rozsudku o svěření dítěte do péče či svědeckého prohlášení o dobách pojištění je vyšší úroveň autentizace (autorizovaná konverze, předložení originálu na OSSZ) žádoucí.

Aplikace bude pro každý typ dokladu, který bude jejím prostřednictvím předkládán, obsahovat informaci (pro klienta) o potřebné úrovni jeho autentizace, a současně obecné upozornění, že žadatel může být po podání žádosti vyzván, aby u dokladu, který zaslal pouze formou prostého skenu, dodal jeho originál. V této souvislosti se jeví vhodné, aby na takové oprávnění ČSSZ výslovně pamatovala právní úprava (správní řád hovoří pouze o doplnění nebo odstranění vad podání, nikoli o formě či typu příloh).

Je třeba zdůraznit, že tento specifický způsob komunikace se využije **pouze pro účely tzv. přípravného důchodového řízení**. Pro účely doručení rozhodnutí o této žádosti (které vydává následně ČSSZ) budou i nadále využívány obecné způsoby doručování podle správního řádu.

Aplikaci nebude možno využít ani pro účely dalších navazujících podání, která s podanou či vyřízenou žádostí souvisejí a která bývají v praxi obvykle činěna za využití odborné pomoci na OSSZ. Prostřednictvím Aplikace tedy nebude možno např. podání námitek, popř. činit jiné úkony v rámci tzv. povyměřovací agendy, např. zasílat doklady o dodatečně prokázaných dobách pojištění nebo vyměřovacích základech. Tzv. ePortál ČSSZ již v současnosti umožňuje činit podání či jiné úkony v rámci povyměřovací agendy elektronicky prostřednictvím interaktivních tiskopisů, není tedy třeba zavádět pro tento účel zvláštní funkcionalitu v rámci Aplikace.

Aplikace by měla sloužit pro účely sepisování prvotních žádostí o všechny dávky důchodového pojištění, tedy důchody starobní, invalidní i pozůstalostní.

Žádosti o **změnu výše invalidního důchodu** v důsledku změny stupně invalidity ve smyslu ust. § 82 odst. 5 ZOPSZ bude možno podávat rovněž elektronicky, avšak s ohledem na jednoduchost tohoto typu žádosti nebude třeba na ePortálu ČSSZ pro tyto účely vytvářet zvláštní službu, ale bude umožněno elektronické podání žádosti formou prostého „e-papíru“, tj. elektronicky zaslaného formuláře v podobě datové zprávy ve formátu PDF do datové schránky OSSZ nebo přímým kanálem či na el. adresu podatelny OSSZ.

Náročnější bude proces online sepsání žádosti o **pozůstalostní důchod**. Problematické je, že žádost konkrétní osoby bude třeba u žádostí po tzv. „aktivních“ pojištěncích (tj. osobách, které nebyly k datu úmrtí poživateli starobního nebo invalidního důchodu) propojit se souborem nárokových podkladů týkajících se jiné (byť zemřelé) osoby – bude třeba technicky vyřešit přístupová práva k této databázi, resp. vůbec oprávnění žadatele k podání žádosti o důchod (může jít o různé zástupce, zejména u nezletilých dětí). Nejspíše bude třeba zavést „mezikrok“ spočívající v tom, že po „založení“ žádosti bude OSSZ nejprve muset závazně posoudit vztah žadatele k zemřelému a teprve v případě, že bude zřejmé, že jde o potenciálně oprávněnou osobu, bude možno informace týkající se zemřelého zpřístupnit žadateli. V tomto směru budou technické nároky na funkcionalitu Aplikace vyšší, než u starobních a invalidních dávek.

Se zavedením možnosti online podání žádosti o důchod úzce souvisí otázka **zrušení závazné místní příslušnosti OSSZ k sepsání žádosti o důchod**.

Dosavadní zákonem stanovená místní příslušnost pro sepsání žádosti o důchod určená místem trvalého (hlášeného) pobytu občana má své důvody. Určení místní příslušnosti, které vychází z příslušné právní úpravy dané ustanovením § 7 odst. 1 písm. b) ZOPSZ, je pro jednotlivé OSSZ v podstatě součástí organizace práce. Jejich systemizace je dimenzována a optimalizována dle rozsahu území, počtu obyvatel na něm žijících, s čímž samozřejmě úzce souvisí množství zpracovávané agendy. Zrušení místní příslušnosti by při nepříznivé kombinaci faktorů mohlo do těchto procesů vnést určitý prvek nepředvídatelnosti, což by mohlo způsobit disproporce při vyřizování jednotlivých agend z důvodu kapacitní přetíženosti jedné a nedostatečné vytiženosti u jiných OSSZ.

Důsledné trvání na zachování striktní místní příslušnosti určené tímto způsobem se však postupem času jeví jako překonané, a to s ohledem na rozvoj technologií a důraz na klientský přístup, s přihlédnutím k dojíždění občanů do místa pracoviště, které se mnohdy neshoduje s okresem jejich trvalého (hlášeného) pobytu. Výše zmíněná provozní rizika jsou pravděpodobně řešitelná vhodnou organizací práce a za využití objednávkového systému.

Navrhuje se proto, aby právní úprava umožnila občanu, který žádost o důchod podává online, vybrat si pro přijetí a vybavení žádosti v podstatě kteroukoliv OSSZ. V praxi tak učiní označením příslušné volby v Aplikaci. Místní příslušnost pro uplatnění nároku a podání žádosti by tedy nebyla determinována trvalým pobytem občana, ale byla by založena pro účely zahájení i dokončení celého procesu sepisování a dokladování žádosti o důchod volbou občana. Pro úkony následující po uplatnění nároku je potřeba tímto krokem založenou místní příslušnost již dodržet až do kompletace celé žádosti a jejího postoupení do ústředí ČSSZ k vlastnímu rozhodování o důchodu. Žadatel tedy podle vlastní vůle vybere OSSZ, která má žádost spravovat a je odpovědná za její finalizaci, s tím, že takto určí její příslušnost pro celý proces uplatnění nároku a sepsání a dokládání žádosti o důchod.

Možnost výběru OSSZ k sepsání žádosti o důchod bude nově aplikována rovněž u žádostí sepisovaných „klasicky“ (tj. za osobní účasti klienta) na OSSZ. Závazná místní příslušnost bude tedy prakticky potlačena i zde a výběr zůstane výhradně na klientovi. V dané souvislosti se ovšem navrhuje, aby právní úprava obsahovala mechanismus, který bude schopen zabránit „přehlčení“ konkrétní OSSZ množstvím požadavků na sepsání žádosti o důchod – úprava proto obsahuje pravidlo, které umožní OSSZ nevyhovět požadavku klienta na sepsání žádosti o důchod, pokud nastaly závažné provozní důvody a jde-li o klienta, který je hlášen k trvalému pobytu v jiném regionu, než je sídlo OSSZ.

V souvislosti se zavedením možnosti online sepsání žádosti o důchod a zrušením místní příslušnosti je třeba zavést nová pravidla pro posouzení dne, v němž došlo k **uplatnění nároku na dávku**. Současná definice, že „za den uplatnění nároku na tuto dávku se považuje den, kdy se oprávněný poprvé obrátil na příslušný orgán se žádostí o její přiznání.“ (§ 81 odst. 1 ZOPSZ) se jeví u nové úpravy jako riziková. U online podávaných žádostí by mohlo docházet k velké časové prodlevě mezi „založením“ nové žádosti v Aplikaci a jejím následným skutečným podáním – připuštění takové prodlevy by vedla ke spekulativnímu jednání některých klientů a k popření smyslu institutu „uplatnění nároku“. Navrhuje se stanovit maximální časovou hranici 90 kalendářních dnů mezi dnem, kdy byl ze strany oprávněného poprvé učiněn úkon směřující k podání žádosti o dávku, a dnem, kdy byla žádost fakticky podána. V případě, že by doba mezi těmito dvěma úkony byla delší než 90 dnů, k uplatnění nároku se nebude přihlížet. Kromě toho je třeba dodržet shodný způsob uplatnění nároku a sepsání/podání žádosti. Má-li klient v úmyslu podat žádost online, musí také prvotní uplatnění nároku provést prostřednictvím Aplikace. Pokud klient učiní prvotní úkon směřující k online podání žádosti mimo režim Aplikace, nebude k němu vůbec přihlíženo, tj. nebude považován ani za podání žádosti ani za „uplatnění nároku“.

Splatnost důchodů a jejich valorizace

Navrhuje se sjednotit výplatu dávek důchodového pojištění pro všechny důchodce bez ohledu na to, který orgán sociálního zabezpečení dávku vyplácí. Důchody, které vyplácí ČSSZ, proto budou nově vypláceny nikoli dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách, jako je tomu dosud (od splatnosti do splatnosti, tj. např. od 6. dne kalendářního měsíce do 5. dne bezprostředně následujícího kalendářního měsíce), ale **na běžný kalendářní měsíc**, tj. od prvního dne kalendářního měsíce do jeho posledního dne, jako se podle současné právní úpravy vyplácejí důchody příslušníkům ozbrojených sil. Jde tedy o modifikaci výplatního období z „klouzavého“ měsíce na měsíc kalendářní.

Tato zásadní změna, výrazně ovlivňující dosavadní provozní postupy ČSSZ, je cestou k úplnému odstranění kontroverzních doplatků valorizace, které jsou nespravedlivé vůči klientům a přinášejí zvýšení rozpočtových nákladů na valorizaci a nadměrnou administrativní zátěž ČSSZ. Zároveň povede ke srovnání výplatních podmínek mezi pojištěnci z tzv. civilní sféry a příslušníky ozbrojených sborů.

Termín pro výplatu bude i nadále stanovovat ČSSZ, a to tak, aby termín spadal do první poloviny kalendářního měsíce, ideálně sudé dny v období od 6. do 12. (maximálně 14.) dne. Počet termínů splatnosti se **zredukuje z dosavadních třinácti na 4 až 5**. Tato změna bude z technických důvodů na straně ČSSZ provedena již před účinností právní úpravy zavádějící změnu výplatního období, a to za podmínek uvedených dále – současně se změnou výplatního období tedy nebude prováděna hromadná změna data splatnosti (s výjimkou důchodů vyplácených do pobytových zařízení sociálních služeb podle § 116c ZOPSZ – viz dále). Stanovení jednotného data splatnosti všech důchodů prozatím není možné z důvodu proveditelnosti na straně výplatních partnerů ČSSZ. Zrušení povinné splatnosti k 15. dni kalendářního měsíce u osob, které jsou umístěny v pobytových zařízeních sociálních služeb (§ 116c ZOPSZ), se z provozních důvodů na straně ČSSZ provede až s účinností od 1. července 2025.

V případě dávek důchodového pojištění příslušníkům ozbrojených sil se právní úprava nemění, termíny výplaty nadále stanoví v oborech své působnosti ministři obrany, vnitra a spravedlnosti.

Účinnost realizace změny výplatního období je stanovena tak, aby změna byla pro ČSSZ administrativně zvládnutelná. Opatření nelze načasovat tak, aby jakkoliv ohrozilo plynulost provádění základní důchodové agendy. V roce 2023 se ČSSZ bude muset provozně vypořádat s jinou významnou změnou, kterou je zvýšení důchodu za vychované děti, což nebude jednoduché, a proto se navrhuje neprovádět v průběhu roku 2023 žádné další zásadní změny. S ohledem na náročnost technologických změn potřebných pro přechod výplaty důchodů z klouzavého na kalendářní měsíc, které jsou neslučitelné se základními principy zpracování výplat v současném informačním systému důchodových agend (fakticky se rovnají vybudování nové programové podpory pro zpracování výplaty důchodů), je nezbytné pro jejich realizaci ponechat dostatečný prostor minimálně v délce dalších 18 měsíců. Z provozního hlediska se jeví žádoucí stanovit účinnost změny na jiné datum, než je 1. leden (kteréhokoli roku), neboť tím budou eliminovány některé problémy, které by jinak nastaly díky kumulaci přípravných prací na valorizaci důchodů a na této změně. S ohledem na výše uvedené se jako nejvhodnější datum účinnosti nabízí 1. červenec 2025.

Splátka důchodu za červenec 2025 (tj. měsíc, v němž dojde k přechodu na nové výplatní období) bude náležet v nekrácené výši i v případě, že příjemci byla v červnu 2025 v termínu určeném plátcem dávky podle § 116 odst. 1 ZOPSZ, ve znění účinném před 1. červencem 2025, vyplacena splátka důchodu náležející za období, které se částečně kryje s obdobím, za které náleží splátka důchodu za červenec 2025. Splátka důchodu za červenec 2025 však nebude náležet, pokud by nenáležela ani splátka důchodu splatná v červenci 2025 podle dosavadní právní úpravy.

Výslovné zakotvení pravidla o plné červencové splátce je žádoucí k zachování finanční jistoty důchodců. Případné zkrácení červencové splátky důchodu o poměrnou část náležející za období, které je kryto splátkou za měsíc červen 2025, by bylo společensky i právně neobhajitelné, neboť by u mnoha důchodců způsobilo neočekávaný výpadek příjmu, který by je mohl dočasně uvrhnout do existenčních obtíží. Z hlediska státního rozpočtu neznamená tento postup v podstatě žádné dodatečné náklady, neboť při přechodu na nové období splatnosti bude na důchody vydáno téměř stejné množství prostředků, jako kdyby k tomuto přechodu nedošlo. Přihlíží se přitom i k tomu, že počet splátek v kalendářním roce zůstane stejný.

Příklad č. 1: V červnu 2025 je v den splatnosti 10. vyplacen důchod na období od 10. června 2025 do 9. července 2025 ve výši 16 000 Kč. V červenci 2025 je ve stanovený den splatnosti (10) vyplacen důchod ve výši 16 000 Kč na celý kalendářní

měsíc (od 1. do 31. července), červencová splátka se nekrátí za období od 1. do 9. července, přestože na toto období byl důchod vyplacen již v červnu.

Pokud však zanikne nárok na důchod nebo na jeho výplatu v červenci 2025 ode dne předcházejícího dni původní splatnosti důchodu v červnu 2025, nebylo by odůvodněné založit nárok na celou splátku náležející na kalendářní měsíc červenec. V tomto případě se proto uplatní pravidlo, že pokud zanikne nárok na důchod nebo na jeho výplatu v červenci 2025 tak, že by podle původní právní úpravy červencová splátka již nenáležela, nenáleží splátka na kalendářní měsíc červenec ani dle nové právní úpravy.

Příklad č. 2: Nárok na vdovský důchod zanikl dnem 8. července 2025, kdy vdova uzavřela nový sňatek. Poslední splátka vdovského důchodu byla vyplacena v červnu 2025 na období od 10. června do 9. července 2025. Splátka za kalendářní měsíc červenec 2025 již nenáleží.

Příklad č. 3: Nárok na starobní důchod zanikl dnem 10. července 2025 z důvodu úmrtí oprávněného. Poslední splátka starobního důchodu byla vyplacena v červnu 2025 na období od 12. června 2025 do 11. července 2025. Splátka za kalendářní měsíc červenec 2025 již nenáleží. V případě, že by oprávněný zemřel mezi 12. a 31. červencem 2025, červencová splátka by mu náležela.

V období do 30. června 2025 ČSSZ provede z moci úřední hromadnou jednorázovou nebo postupnou změnu termínů pro vyplácení dávek důchodového pojištění, které stanovila podle § 116 odst. 1 ZOPSZ (dále jen „hromadná změna“), a to tak, aby nově stanovené termíny spadaly do první poloviny kalendářního měsíce. V takovém případě nesmí být výše splátky poskytnuté občanům, kteří jsou hromadnou změnou dotčeni, v kalendářním měsíci bezprostředně předcházejícím kalendářnímu měsíci, od něhož je hromadná změna účinná, nižší, než jaká by byla, kdyby k hromadné změně nedošlo.

Je-li období mezi termínem splatnosti splátky důchodu vyplacené v kalendářním měsíci bezprostředně předcházejícím kalendářnímu měsíci, od něhož je hromadná změna účinná, a termínem splatnosti splátky důchodu vyplacené v kalendářním měsíci, od něhož je hromadná změna účinná, delší, než by bylo období mezi termíny splatnosti splátek důchodu v kalendářních měsících bezprostředně po sobě jdoucích, pokud by ke hromadné změně nedošlo, náleží občanům, kteří jsou hromadnou změnou takto dotčeni, jednorázový doplatek poměrné části důchodu za počet kalendářních dnů, o které se toto období prodloužilo; jednorázový doplatek se vyplatí nejpozději v den, který by v kalendářním měsíci, od něhož je hromadná změna účinná, připadl na termín splatnosti důchodu, pokud by k hromadné změně nedošlo. V dané souvislosti se předpokládá, že ČSSZ provede úpravu termínů splatnosti tak, aby fiskální náklady na financování tohoto doplatku byly co nejnižší a aby se nový stav, kterému se poživatelé důchodu budou muset přizpůsobit, co nejvíce blížil stavu dosavadnímu. Toho ČSSZ docílí tak, že dosavadní nejnižší splatnosti přesune na nově stanovenou nejnižší splatnost. Tak např. pokud bude nejnižší nově stanovený termín splatnosti 6. dne v měsíci, přesune ČSSZ dosavadní splatnosti stanovené na 2. nebo 4. den v měsíci na tento termín (tj. na 6. den v měsíci), a nikoliv na termín vyšší.

Příklad č. 5: ČSSZ rozhodne, že provede hromadnou změnu termínu splatnosti dávek důchodového pojištění tak, že např. splatnosti vyšší než 12. začne od července 2023 vyplácet již k 12. dni v měsíci. Pojištěnec, který měl původně splatnost např. 22., obdrží 22. června 2023 plnou splátku svého důchodu – tato splátka tedy nebude krácena za období od 12. do 21. července, a to přesto, že tento pojištěnec již 12. července obdrží další (tj. červencovou) splátku.

Příklad č. 6: ČSSZ rozhodne, že provede hromadnou změnu termínu splatnosti dávek důchodového pojištění tak, že splatnosti nižší než 6. začne od července 2023 vyplácet

až k 6. dni v měsíci. Pojištěnec, který měl původně splatnost např. 2., obdrží červencovou splátku až 6. července, avšak nejpozději 2. července mu bude vyplacen jednorázový doplatek poměrné části důchodu za období od 2. do 5. července.

ČSSZ bude oprávněna provést hromadnou změnu i po 30. červnu 2025. Vzhledem k tomu, že by šlo o další zásah do stavu, na který budou důchodci v té době již zvyklí (což může být z pohledu veřejnosti vnímáno kontroverzně), bude třeba dostatečně odůvodnit nezbytnost takové změny a její dopady, včetně těch politických. Současně se jeví potřebné zajistit, aby nevznikly další náklady na doplatky z důvodu prodloužení období mezi dvěma splátkami. Proto se navrhuje podmínit tuto možnost ČSSZ tím, že u důchodů, kterých se bude hromadná změna týkat, budou nově stanovené termíny splatnosti nižší než termíny dosavadní. Předpokládá se přitom, že ČSSZ neprovede takovou změnu bez předchozího schválení ze strany MPSV.

V souvislosti s navrženou změnou výplatního období z klouzavého měsíce na kalendářní měsíc je třeba zohlednit, že den splatnosti dávky se napříště nebude krýt se dnem počátku výplatního období, ale půjde vždy o den pozdější (např. dávka náležející za období od 1. do 31. srpna 2025 bude vyplacena dne 10. 8. 2025). Proto je třeba řešit i úpravu podmínek, za kterých je zachován nárok na „poslední“ celou splátku důchodu před zánikem nároku.

Za účinnosti současné právní úpravy postačí ohledně splátek důchodu na tzv. klouzavý měsíc vycházet z toho, že pokud podmínky nároku na důchod jsou splněny v den splatnosti (což je výplatní termín a zároveň počátek období, na nějž se dávka poskytuje), je předmětná dávka vyplacena právem. Jestliže nárok na důchod následně v období, na které byl důchod již vyplacen, zanikl, považuje se s ohledem na výplatu dávek „dopředu“ (až na výjimky, na které dopadá objektivní odpovědnost za vrácení přeplatku dle ust. § 118a odst. 2 ZOPSZ, resp. pokud jinak z právních předpisů vyplývá, že důchod či jeho výplata za určité období nenáleží – např. v důsledku souběhu při zpětném přiznání důchodu) celá splátka důchodu za náležející.

Po změně právní úpravy však den splatnosti (tedy tzv. výplatní termín) již nebude prvním dnem období, na které se splátka důchodu poskytuje, ale posune se na později. Budou tedy nastávat situace, kdy k zániku nároku na důchod (popř. jeho výplatu) dojde mezi 1. dnem daného kalendářního měsíce a dnem splatnosti (nově již jen výplatním termínem). V těchto případech by bez dalšího nebylo možné jednoznačně dojít k tomu, že celá splátka důchodu je vyplacena právem, když v době její výplaty bude již zřejmé (a to i jejímu příjemci), že nárok na důchod netrval po celé období, na které se daná dávka poskytuje. Obdobně nedojde-li z důvodu úmrtí důchodce k výplatě této dávky, mohly by vznikat pochybnosti, zda nedoplatkem, který má být vyplacen právním nástupcům, je celá splátka důchodu či jen její část za období do zániku nároku.

Proto se navrhuje zavést výslovné obecné pravidlo, že jsou-li splněny podmínky nároku na dávku důchodového pojištění a na její výplatu k 1. dni kalendářního měsíce, splátka náležející za tento kalendářní měsíc se nekrátí. Z toho vyplývá, že splátka na kalendářní měsíc náleží v nekrácené výši, dojde-li mezi 1. dnem kalendářního měsíce a termínem výplaty dávky k zániku nároku na tuto dávku nebo na její výplatu, stejně tak je dávka vyplacena po právu i tehdy, pokud dojde k zániku nároku na ni nebo na její výplatu po termínu její výplaty. Výjimky z tohoto pravidla se vztahují na situace, kdy je tento princip z podstaty vyloučen, např. pokud by poměrná část splátky byla přeplatkem, za který poživatel důchodu objektivně odpovídá, nebo pokud by tato poměrná část nenáležela z důvodu souběhu nároku na její výplatu s nárokem na výplatu jiné dávky.

Pokud jde o nápravu spočívající ve sjednocení způsobu provádění řádné a mimořádné valorizace tak, aby obě náležely od prvního dne příslušného kalendářního měsíce (nikoliv jen

valorizace řádná, jak je tomu podle dosavadní právní úpravy), navrhuje se spojit tuto změnu se změnou výplatního období, tedy zavést ji s účinností od 1. července 2025.

Další změny

V reakci na některé výše uvedené nedostatky či překonaná ustanovení platné právní úpravy, jakož i v návaznosti na výše popsané zásadnější změny, které tato novela přináší, se navrhuje provést v předpisech regulujících oblast důchodového pojištění především následující změny:

- výslovně stanovit právo žadatele o dávku změnit datum jejího přiznání během probíhajícího správního řízení,
- dát orgánům sociálního zabezpečení výslovně možnost upustit od vymáhání bagatelních nebo zjevně nedobytných přeplateků na dávkách,
- upravit ustanovení stanovující pravidla pro vyplácení důchodů a výpočet doplateků důchodu tak, aby reagovala na nově zaváděnou změnu výplatního období z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní, zejména na skutečnost, že datum splatnosti nově nevyjadřuje počátek výplatního období,
- výslovně stanovit právo dědiců na vstup do řízení o dávku důchodového pojištění v případě, že o dávce nebylo pravomocně rozhodnuto před smrtí oprávněného,
- zavést možnost vypořádání přeplatku na dávkách důchodového pojištění v dědictví, zemře-li osoba, která je objektivně odpovědná za vrácení neprávem vyplacených dávek, před tím, než je vydáno rozhodnutí o její povinnosti uhradit tento přeplatek,
- zavést pravidlo o přerušení běhu prekluzivní lhůty pro vymáhání přeplatku na dávce důchodového pojištění v situacích, kdy se prokáže, že tento přeplatek nastal v příčinné souvislosti s trestným činem příjemce důchodu,
- výslovně umožnit orgánům sociálního zabezpečení, aby tomu, kdo odpovídá za přeplatek na dávce důchodového pojištění, povolily placení přeplatku ve splátkách.

Zákon o nemocenském pojištění

Cílem navrhovaných změn je především legislativní zpřesnění. V naprosté většině případů se jedná o zpřesnění znění některých ustanovení zákona, která se praxí ukázala jako nejasná, či obtížně vyložitelná. Dále se jedná o opravy nepřesností v textu zákona, zejm. nesprávných odkazů na konkrétní ustanovení zákona, které vznikly při následných novelizacích. Některé navrhované změny vychází i ze zkušeností s žádostmi o odstranění tvrdosti zákona (např. rozšíření poskytování peněžitě pomoci v mateřství o případy, kdy je matka až do chvíle nástupu na peněžitou pomoc v mateřství v dočasné pracovní neschopnosti a pobírá nemocenské z předchozího nemocenského pojištění, vypuštění rodičovského příspěvku jako překážky pro vznik nároku na ošetřovné).

Navrhovaná právní úprava nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky, především s ohledem na čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje právo občanů na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, a na čl. 1 a čl. 3 Listiny základních práv a svobod garantující rovnost obecně i rovnost v základních právech zaručených ústavním pořádkem.

Návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky také s ohledem na čl. 32 odst. 1 a odst. 5 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje zákonnou ochranu rodičovství a rodiny a zaručuje právo rodičům na pomoc od státu.

Návrh respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a nejsou v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky. Nebyly identifikovány žádné aspekty návrhu, které by byly potenciálně rizikové z hlediska ústavnosti.

4. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie a s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Návrhu zákona se v širších souvislostech dotýkají rovněž následující předpisy práva EU, v platném znění:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2018/1724, kterým se zřizuje jednotná digitální brána pro poskytování přístupu k informacím, postupům a k asistenčním službám a službám pro řešení problémů a kterým se mění nařízení (EU) č. 1024/2012 (dále jen „nařízení o SDG“),
- směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Návrh zasahuje do implementačních ustanovení k těmto směrnicím, v platném znění:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/66/EU ze dne 15. května 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci společnosti,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/801 ze dne 11. května 2016 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem výzkumu, studia, stáže, dobrovolnické služby, programů výměnných pobytů žáků či vzdělávacích projektů a činnosti au-pair,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/41/EU ze dne 7. července 2010

o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice Rady 86/613/EHS,

- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU.

Návrh není v rozporu s právními předpisy Evropské unie, zejména pak s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/04 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a prováděcím předpisem k tomuto nařízení, tj. nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/09, a se směrnicí Rady EHS 79/7 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v otázkách sociálního zabezpečení, jejichž principy respektuje. Relevantní judikatura vztahující se k předmětné problematice není.

Postavení českých občanů a občanů jiných členských států EU je rovnoprávné. V řešení otázky benefitů, které nová úprava přináší poživatelům starobního důchodu, kteří souběžně vykonávající výdělečnou činnost, je důsledně respektován princip asimilace faktů.

Cílem návrhu je mj. adaptovat český právní řád na nařízení o SDG, které v čl. 6 a příloze č. II zavádí povinnost členských států zavést pro občany možnost podat žádost o důchod zcela online, a to nejpozději do 12. prosince 2023. Dosavadní právní úprava takový postup vylučuje, proto ji návrh s účinností od 1. prosince 2023 mění tak, aby požadavkům nařízení o SDG vyhovovala. Online podání žádosti o důchod je koncipováno jako komplexní, interaktivní a intuitivní elektronická služba dostupná po spolehlivém ověření identity žadatele, která umožní plně nahradit osobní kontakt mezi žadatelem a úřední osobou. V případě nedostatků bude žadatel po podání žádosti vyzván k jejich odstranění, přičemž mu bude poskytnuta náležitá odborná pomoc. Alternativně zůstane zachována možnost sepsání žádosti o důchod osobně u příslušného orgánu sociálního zabezpečení. Podrobněji výše v části 2.

Česká republika je vázána dvoustrannými a mnohostrannými úmluvami. Mezi mnohostranné úmluvy patří Úmluva MOP č. 102 o minimálních standardech sociálního zabezpečení, Úmluva MOP č. 128 o invalidních, starobních a pozůstalostních dávkách a Evropský zákoník sociálního zabezpečení. Navrhovaná opatření nejsou s dvoustrannými a mnohostrannými úmluvami, které Česká republika ratifikovala, v rozporu a tyto úmluvy plně respektují.

5. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky a sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Dopad do státního rozpočtu

U zavedení možnosti sepisování žádostí o důchod online je třeba počítat s náklady plátců důchodu související s potřebou příslušné aktualizace jejich aplikačního vybavení, které budou pokryty v rámci stávajících administrativních výdajů. Změny aplikačního programového vybavení by měly být hrazeny ze státního rozpočtu, z finančních zdrojů NPO a dále se s úpravami počítá v rámci projektu EDA (Elektronizace důchodových agend). Ve státním rozpočtu jsou alokovány zdroje na legislativní změny, v NPO na vybrané projekty ČSSZ. Co se týká projektu/programu EDA, ČSSZ jej nemá v současné době finančně zajištěn, avšak financování je v řešení.

U změn ve splatnostech důchodu lze očekávat nepatrně zvýšené výdaje v případě, kdy plátce důchodu u pojištěnců, kteří mají dosud stanoveno „nízké“ datum splatnosti, využije možnosti jednostranně zvýšit toto datum. V takovém případě náleží dotčeným pojištěncům jednorázový doplatek za období od původního do nově stanoveného data splatnosti. Proti těmto výdajům bude úspora u nově přiznávaných důchodů spojené s eliminací vyšších splatností. Předpokládá se, že plátcí důchodu provedou změnu dat splatnosti tak, aby byl celkový dopad rozpočtově neutrální. Úsporu nákladů bude znamenat zrušení jednorázového doplatku při pravidelné valorizaci v lednu kalendářního roku, a to ve výši cca 1 mld. Kč. Ostatní části návrhu jsou rozpočtově neutrální.

Pokud jde o oblast nemocenského pojištění, lze s ohledem na skutečnost, že navrhované úpravy nároků na jednotlivé dávky míří do velmi specifických situací, které lze v kontextu fungování celého systému nemocenského pojištění považovat za spíše okrajové, odhadovat, že dopady do výdajů na dávky nemocenského pojištění budou zanedbatelné a budou kryty v rámci stávajících limitů výdajů na dávky.

Dopad na ostatní veřejné rozpočty

Změny nemají dopad na ostatní veřejné rozpočty.

Dopad na podnikatelské prostředí

Navrhované měny nemají dopad na podnikatelské prostředí.

Sociální dopady

Zavedení možnosti sepisování žádostí o důchod online povede ke zjednodušení tohoto procesního úkonu u pojištěnců, kteří upřednostňují dálkovou elektronickou komunikaci prostřednictvím nástrojů eGovernmentu před osobním kontaktem s pracovníky OSSZ.

Změna výplatního termínu se u podstatné části pojištěnců vůbec neprojeví. U relativně malé části pojištěnců dojde k posunu výplatního termínu o několik dnů směrem nahoru, což pro ně bude znamenat, že svůj důchod obdrží o něco později, než byli dosud zvyklí. U jiných naopak dojde k posunu směrem dolů, což znamená, že svůj důchod obdrží dříve. Změna výplatního období z klouzavého měsíce na měsíc kalendářní bude z hlediska sociálních dopadů neutrální, neboť nebude mít žádný vliv na výši důchodu. Většina pojištěnců tak tuto změnu vůbec nezaznamená. Od účinnosti změny nebudou vypláceny tzv. doplatky valorizace, které jsou nespravedlivé vůči pojištěncům vzhledem k různě nastaveným datům splatnosti důchodu.

Dílčí technické změny v oblasti důchodového pojištění se projeví v sociální sféře osob, na které jsou cíleny. Zaměření technických úprav je velmi specifické. Jejich dopad může být jak pozitivní (např. u osob, které mají právo vstoupit do řízení o důchod po úmrtí oprávněné osoby), tak negativní (např. u osob, které způsobily přeplatek na dávce v důsledku spáchání trestného činu).

Změny v oblasti nemocenského pojištění jsou zacíleny rovněž na specifické, byť v kontextu fungování celého systému nemocenského pojištění okrajové situace. Pro osoby v těchto situacích bude mít významné pozitivní sociální dopady, zejména pak u matek, které nově získají nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Dopad na životní prostředí

Změny nemají dopad na životní prostředí.

6. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava zavádí oproti stávajícímu stavu rozšíření údajů, které jsou ohledně pojištěnců a zaměstnavatelů shromažďovány, a to o údaj o elektronické adrese a telefonním čísle. Orgány sociálního zabezpečení povedou tyto údaje ve svých registrech za předpokladu, že pojištěnec projeví ochotu jim tento údaj sdělit. Tyto údaje jsou od zmíněných subjektů získávány již v současnosti a jsou v registrech uchovávány, pokud s tím subjekt údajů vysloví souhlas. Nově tohoto souhlasu již nebude třeba.

K předávání údajů bude nadále využíváno především elektronického rozhraní České správy sociálního zabezpečení.

Podle § 113 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, mají zaměstnanci orgánů nemocenského pojištění povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili při plnění povinností v oblasti nemocenského pojištění nebo v přímé souvislosti s nimi. Obdobná povinnost je stanovena také pro zaměstnance orgánů sociálního zabezpečení v oblasti důchodového pojištění.

Podle § 113 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění mají stanovenou povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, se kterými se seznámili při plnění povinností v oblasti nemocenského pojištění nebo v přímé souvislosti s nimi, též zaměstnanci zaměstnavatelů, přičemž tato povinnost trvá i po skončení pracovního vztahu. Porušení této povinnosti mlčenlivosti se považuje za přestupek podle § 132, za který hrozí pokuta až do výše 100 000 Kč; výše sankce odpovídá závažnosti a nevratnému charakteru porušení zákonné povinnosti.

Navrhované změny tak nevyžadují změny v oblasti ochrany osobních údajů. Nebyly identifikovány žádné negativní dopady.

7. Zhodnocení korupčních rizik

Návrh zákona nepřináší žádná korupční rizika.

8. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Návrh zákona nemá vliv na bezpečnost nebo obranu státu.

9. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se Zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy

Návrh zákona je v souladu se všemi zásadami pro tvorbu digitálně přívětivé legislativy. Ve srovnání s dosavadním stavem přináší novou možnost podání žádosti o důchod online, což je významným pozitivním přínosem z hlediska eGovernmentu. Při tomto procesu budou v maximální možné míře využívány údaje, které již orgány mají k dispozici v rámci základních registrů veřejné správy nebo agendových informačních systémů, které samy vedou.

Nad rámec uvedeného návrh nepřináší žádné nové postupy v digitálních procesech důchodového pojištění, nemocenského pojištění ani pojistného na sociální zabezpečení. V tomto směru navrhovaná zákonná úprava navazuje na současný právní stav. K předávání informací bude nadále využíváno elektronického rozhraní České správy sociálního zabezpečení v co největší možné míře.

10. Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad

Bylo provedeno hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA), které je součástí materiálu.

Zvláštní část

K části první (změna zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení)

K čl. I

K bodům 1, 7, 9, 12, 13, 30, 37 a 38

Jedná se o legislativně-technické úpravy spočívající ve změně odkazů na odstavce, které byly v důsledku navrhovaných změn přeznačeny.

K bodu 2

Jedná se o změny navazující na změny v zákoně o důchodovém pojištění (čl. V body 1 až 5), které se týkají hodnocení OSVČ vykonávajících vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, kdy se navrhuje považovat samostatnou výdělečnou činnost za vedlejší vždy v případě osobní péče o dítě ve věku do 4 let, přičemž tuto osobní péči lze hodnotit jen u jedné OSVČ. Pro případ osobní péče o totéž dítě více OSVČ se stanoví kritéria, u které OSVČ se bude samostatná výdělečná činnost považovat za vedlejší. V návaznosti na tyto změny v zákoně o důchodovém pojištění se upravuje pravomoc OSSZ rozhodovat podle daných kritérií o tom, u které OSVČ se osobní péče o toto dítě uplatní při hodnocení vedlejší samostatné výdělečné činnosti.

K bodu 3

Z ustanovení o místní příslušnosti se vzhledem k úpravě v bodech 18 a 22 vypouští určení místní příslušnosti při sepisování žádosti o přiznání důchodu, neboť v těchto bodech je specifická úprava určení místní příslušnosti.

K bodům 4 až 6 a 8

V návaznosti na změny ohledně sepisování žádostí o přiznání důchodu v bodech 17 až 23 se upravuje místní příslušnost OSSZ při posudkové činnosti. Dosavadní úprava místní příslušnosti nebude nadále platit pro případy posuzování invalidity a změny stupně invalidity, neboť v důsledku volby OSSZ pro sepsání žádosti o důchod nebo pro případ podání této žádosti v elektronické podobě již nebude platit určení místní příslušnosti OSSZ. Stanoví se nově zásada, že invaliditu bude posuzovat ta OSSZ, u níž byla žádost podána nebo která žádost sepsala, tj. ta OSSZ, u níž bylo zahájeno řízení. Dosavadní úprava místní příslušnosti OSSZ bude zachována pro ostatní okruhy posudkové činnosti vymezené v § 8 odst. 1 písm. b) až g) zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

K bodu 10

Ve výčtu oblastí, v nichž si orgány sociálního zabezpečení vzájemně vyměňují údaje potřebné pro plnění jejich úkolů, chybí oblast provádění zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, a proto se tato oblast do předmětného ustanovení doplňuje. Dosud je tato součinnost v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti upravena jen ve vztahu k jiným orgánům, srov. § 14 odst. 3.

K bodu 11

V případech stanovených zákonem o důchodovém pojištění (např. v § 50 odst. 6 a § 52 odst. 6) a v případech uvedených v bodě 45 má vliv skutečnost, že došlo k trestnému činu. Dosud však nebyla upravena součinnost soudů sdělovat orgánům sociálního zabezpečení údaje o trestných činech, které se zohledňují v oblasti důchodového pojištění. Tato součinnost je přitom upravena jen pro oblast nemocenského pojištění, srov. § 117 odst. 5 zákona o nemocenském pojištění. Do zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení se proto tato součinnost doplňuje.

K bodu 14

V návaznosti na rozšíření způsobů komunikace (zejména v elektronické podobě) občanů a pojištěnců s orgány sociálního zabezpečení se umožňuje, aby základní údaje potřebné ke komunikaci mohly vést v registru pojištěnců. Dále se v návaznosti na plánované redukování využívání rodných čísel budou nově evidovat údaje o identifikačních dokladech pojištěnců.

K bodu 15

Úprava v tomto bodě navazuje na úpravu navrhovanou v zákoně o důchodovém pojištění (čl. V body 1 až 5), podle níž se osobní péče o dítě do 4 let věku bude důvodem pro hodnocení samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší. Je proto třeba upravit způsob prokazování osobní péče o toto dítě; primárním dokladem bude čestné prohlášení OSVČ na předepsaném tiskopisu, který bude obsahovat stanovené náležitosti; rodný list dítěte se zpravidla předkládat nebude, neboť údaje o vztahu k dítěti může orgán sociálního zabezpečení zjistit z informačního systému veřejné správy.

K bodům 16 až 24

Podle dosavadní úpravy lze žádost o přiznání důchodu zahájit jen na základě písemné žádosti, kterou s žadatelem sepisuje místně příslušná OSSZ při osobní návštěvě. Tento způsob již neodpovídá současné době, kdy je již značně rozšířen elektronický způsob komunikace. Umožňuje se proto, aby tato žádost mohla být podána též v elektronické podobě prostřednictvím příslušné elektronické aplikace orgánu sociálního zabezpečení.

Možnost sepsání žádosti v písemné podobě na OSSZ se zachovává a nově se umožňuje žádost podepsat digitalizovaným podpisem. Doplňuje se též postup pro případ, že občan nemůže sám žádost podepsat, protože mu v tom brání těžko překonatelná překážka (např. zdravotní důvody či zdravotní postižení); v těchto případech sepsání žádosti potvrdí další osoba. Nově se v rámci proklientského přístupu též umožňuje, aby si občan vybral OSSZ, na kterou se obrátí za účelem sepsání žádosti; zrušuje se tedy povinná místní

příslušnost (pouze pro případy vážných provozních důvodů bránících sepsání žádosti, které budou zveřejněny na úřední desce, může OSSZ sepsání žádosti odmítnout, pokud se nejedná o OSSZ, v jejímž obvodu má občan trvalý pobyt – tato OSSZ odmítnout sepsání žádosti odmítnout nemůže).

V novém § 82a je podrobně upraven postup při podávání žádosti o dávky důchodového pojištění v písemné podobě; bude se přitom jednat o interaktivní službu. V případě podání žádosti v elektronické podobě nebude již možno relevantně podat žádost v listinné podobě. V odstavci 2 se upravuje forma předkládání dokladů, pokud občan chce určitou skutečnost pro důchodové řízení doložit; ve většině případů bude postačovat forma prostého převedení listiny do elektronické podoby, avšak v případě pochybností bude třeba předložit elektronický originál, autorizovanou konverzi nebo listinný originál nebo jeho úředně ověřenou kopii, v závislosti na charakteru dokladu. I když byla žádost podána v elektronické podobě a případná další komunikace s orgánem až do vydání rozhodnutí byla vedena rovněž elektronicky, rozhodnutí se bude vydávat vždy jen v listinné podobě.

K bodu 25

Zrušuje se překonaná úprava, která byla aktuální za situace, kdy podmínkou výplaty starobního důchodu při výdělečné činnosti formou pracovněprávního vztahu bylo sjednání tohoto vztahu na dobu určitou.

K bodu 26

Zrušuje se překonaná úprava, která měla význam jen pro období 2012 až 2013.

K bodu 27

Vyloučené doby jsou upraveny v § 16 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění. V návaznosti na změny navrhované v čl. V bodech 8 a 9, kdy se sjednocuje režim nakládání s vyloučenými dobami za účinnosti zákona o důchodovém pojištění a s vyloučenými dobami před účinností zákona o důchodovém pojištění, je třeba upravit odkaz na novou úpravu vyloučených dob.

K bodu 28

Pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu za vychované děti nebude třeba předkládat rodný list dítěte, pokud lze údaj o vztahu k dítěti zjistit z informačního systému veřejné správy. Zpravidla tak bude postačovat předložit jen čestné prohlášení na předepsaném tiskopise, kde budou uvedeny potřebné údaje pro zjištění výchovy dítěte.

K bodu 29

Pojištěnci často v praxi mění datum přiznání důchodu nebo datum zahájení výplaty důchodu, popřípadě obojí, a postup podle § 41 odst. 8 správního řádu by byl velmi formalizovaný a administrativně náročný. Umožňuje se proto, aby pojištěnec mohl sám (jednostranně) až do vydání rozhodnutí toto datum změnit, aniž by se o této změně muselo vydávat rozhodnutí; vychází se z toho, že toto datum je plně v dispozici pojištěnce a vydání rozhodnutí by bylo jen čistě formální záležitostí (navíc v případě nevyhovění by pojištěnec mohl stejně změnit datum přiznání důchodu do 30 dnů po doručení rozhodnutí) a jen by se tak zvýšila administrativní náročnost.

K bodům 31 a 48

Digitalizace jednotlivých postupů v rámci ČSSZ a rozvoj digitálních technologií umožňují (zejména v budoucnu) operativně koncentrovat úkony elektronické výpravy na místo, které nemusí být totožné s původcem rozhodnutí. Navrhovaný postup, kdy by rozhodnutí ve věcech důchodového pojištění bylo možné doručovat prostřednictvím určené datové schránky (v praxi by se jednalo o datovou schránku OSSZ), povede k efektivnějšímu a rychlejšímu doručování rozhodnutí, aniž by tím byl účastník řízení jakkoliv dotčen na svých právech či povinnostech. Informace o příslušné datové schránce by byly zveřejněny způsobem umožňující dálkový přístup na úřední desce ČSSZ.

K bodům 32 a 33

Umožňuje se, aby se žádost o dávku důchodového pojištění mohla podávat v elektronické podobě též u orgánů provádějících důchodové pojištění příslušníků ozbrojených sil (okruh těchto příslušníků je vymezen v § 9 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení), pokud jsou tyto orgány příslušné k rozhodování o žádosti; bude přitom platit přiměřená úprava pro podávání žádostí v elektronické podobě OSSZ.

K bodu 34

V praxi dochází k situacím, kdy poživatel důchodu pobírá důchod neoprávněně a orgán sociálního zabezpečení se tuto skutečnost dozví až po úmrtí důchodce, a důsledkem je, že orgán sociálního zabezpečení nemohl včas vydat rozhodnutí o přeplatku. Pokud by důchodce měl nárok na doplatek na důchodu (stejném nebo jiném), který ještě nebyl vyplacen, nelze podle stávající úpravy provést zúčtování; právní úprava se proto doplňuje tak, aby bylo možné provést zúčtování přeplatku na straně jedné a doplatku na straně druhé, a to i v případě, že o přeplatku nebylo pravomocně rozhodnuto; podmínkou přitom bude, že se jedná o přeplatek na důchodu, na jehož úhradu má orgán sociálního zabezpečení nárok bez ohledu na zavinění (například vdovský důchod byl dále pobírán i po uzavření nového manželství nebo při pobírání předčasného starobního důchodu byla vykonávána v období před dosažením důchodového věku výdělečná činnost v rozsahu, který zakládá účast na důchodovém pojištění; v těchto případech vzniká podle § 118a odst. 2 nárok na vrácení neoprávněně vyplacených částek důchodu objektivně, bez ohledu na zavinění).

K bodům 35 a 40

Navrhuje se sjednotit výplatu dávek důchodového pojištění pro všechny důchodce bez ohledu na to, který orgán sociálního zabezpečení důchod vyplácí. Všechny důchody by se tedy vyplácely jednotně na běžný kalendářní měsíc (tj. od prvního do posledního dne měsíce), nikoliv v případě ČSSZ dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách (např. od 20. dne kalendářního měsíce do 19. dne následujícího kalendářního měsíce). Výplatu důchodů na běžný kalendářní měsíc provádějí podle § 117 orgány sociálního zabezpečení uvedené v § 9. V provozních podmínkách ČSSZ již nejsou důvody pro výplatu dopředu v různých lhůtách v závislosti na dni splatnosti. Tím také odpadne v případě důchodů vyplácených ČSSZ důvod pro poskytování doplateků ke zvýšení důchodu v pravidelném termínu v různých výších v závislosti na dni splatnosti; tyto doplatky se přitom neposkytují k důchodům vypláceným orgány sociálního zabezpečení uvedenými v § 9.

K bodu 36

Konkrétní den výplaty důchodu (výplatní termín) stanoví příslušný orgán sociálního zabezpečení, avšak tento den bude možné stanovit jen na první polovinu kalendářního měsíce, což bude pro důchodce příznivější (dosud byl v praxi v případě důchodů vyplácených ČSSZ posledním dnem splatnosti 24. den v měsíci). Změna výplatního termínu bude možná, a to jen se souhlasem důchodce (zpravidla změna bude na jeho žádost), popřípadě i bez souhlasu důchodce, ale v tomto případě jen na dřívější výplatní termín.

V návaznosti na přechod výplaty důchodů na běžný kalendářní měsíc se stanoví, že výplata důchodu náleží po celý kalendářní měsíc, pokud jsou podmínky nároku splněny v první den měsíce. V návaznosti na dosavadní úpravu není akceptovatelné, aby se některým důchodcům ponechávala celá již vyplacená splátka důchodu a jiným důchodcům byla část této splátky považována za přeplatek na důchodu, resp. v případě úmrtí důchodců se poukazovala právním nástupcům jen část původní nevyplacené splátky, a to v závislosti na tom, zda k zániku nároku došlo před nebo po výplatním termínu, když jinak u všech budou splněny podmínky nároku aspoň k prvnímu dni kalendářního měsíce. Z této obecné zásady se stanoví výjimky pro případy, kdy nárok na výplatu netrvá po celý měsíc na základě žádosti důchodce a pro případy tzv. objektivní odpovědnosti.

K bodu 39

V návaznosti na novou úpravu výplatních termínů důchodů podle bodu 38 se zrušuje pevný výplatní termín 15. dne v měsíci v případě důchodů vyplácených do zařízení sociálních služeb poskytujících stanovené pobytové služby.

K bodu 41

V návaznosti na změny podle bodů 35 a 40 se formulačně upravuje ustanovení § 117, aby byla zachována dosavadní úprava, že výplatní termín důchodů stanoví v oborech své působnosti příslušní ministři.

K bodu 42

Důchod může být vyplácen také osobě, která oprávněného zastupuje podle § 49 a 50 občanského zákoníku, na což dosavadní úprava ukládající povinnosti osobám, jimž se důchod vyplácí místo oprávněného, nepamatuje. Do ustanovení se proto tato osoba doplňuje.

K bodům 43 až 45

Na základě praktických poznatků se doplňuje ustanovení § 118a o odpovědnosti důchodců a dalších příjemců a o nároku plátců důchodů na vrácení částek důchodu, na které oprávněný neměl nárok. V bodě 43 se doplňuje, že objektivní nárok na vrácení má plátců důchodu též v případě, že nárok na vdovský nebo vdovecký důchod zanikl z důvodu ukončení péče o nezaopatřené dítě ve smyslu § 50 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, protože nezaopatřenost zanikla z důvodu dosažení věku 26 let. V bodě 44 se doplňují další případy nároku na vrácení částek důchodu ve stanovených případech bez ohledu na zavinění, neboť je evidentní, že částky důchodu nenáležely, a umožňuje se v případech objektivní odpovědnosti uspokojit nároky plátců důchodu na vrácení v rámci dědictvého řízení. V bodě 45 se jednak umožňuje napravit jen formální nedopatření v důsledku nepřesného vyčíslení přeplatku (překlep), kdy jinak je nárok plátců důchodu nesporný, jednak se umožňuje nový běh lhůty

pro nárok na vrácení v případě, že přeplatek na důchodu vznikl v příčinné souvislosti s trestným činem, jehož pachatelem (spolupachatelem nebo účastníkem) je příjemce dávky nebo poživatel důchodu.

K bodu 46

V ustanovení se upravuje odepsání přeplatku na důchodu, a to s přihlédnutím k institutu odepsání v daňové oblasti. Není účelné z hlediska administrativního ani finančního evidovat velmi nízké přeplatky a přeplatky evidentně nedobytné, a proto se tyto přeplatky budou odepisovat k tíži orgánu sociálního zabezpečení. V oblasti důchodového pojištění nebyl dosud zakotven institut placení přeplatku na důchodu ve splátkách, který může přispět k úhradě přeplatku; v oblasti nemocenského pojištění přitom povolení přeplatku na dávkách nemocenského pojištění zakotven je, srov. § 124 odst. 7 zákona o nemocenském pojištění.

K bodu 47

Analogicky oblasti daní (§ 158 daňového řádu) se upravuje odepsání dlužného pojistného a penále pro nedobytnost, tj. toto odepsání nebude záviset na úvaze orgánu sociálního zabezpečení. Dále se sjednocuje terminologie.

K čl. II (přechodná ustanovení)

K bodu 1

Nová úprava výplatního termínu na běžný kalendářní měsíc a stanovení výplatního termínu v období od prvního do čtrnáctého kalendářního dne (čl. I body 35 a 36) nabývá účinnosti od 1. července 2025. Umožňuje se, aby plátce důchodů mohl změny termínů splatnosti důchodů tak, aby tyto termíny spadaly do období od prvního do čtrnáctého dne kalendářního měsíce, provádět postupně v předstihu již od účinnosti zákona, aby přechod na novou právní úpravu byl plynulý a od 1. července 2025 byla výplata všech dosud přiznaných důchodů prováděna již v tomto období; ve výplatních termínech tak nebudou rozdíly mezi důchody přiznanými před 1. červencem 2025 a po 30. červnu 2025. Dosud se důchody vyplácejí ve výplatních termínech spadajících do období od druhého do 24. dne kalendářního měsíce. Při přechodu na nový výplatní termín může dojít k posunu na dřívější nebo na pozdější termín. V případě posunu na dřívější termín (např. místo 20. dne se bude důchod vyplácet 10. dne v měsíci) nebude vznikat přeplatek, i když vznikne překryv za určité časové období (tj. za období od 10. do 19. dne v měsíci); důchodce totiž obdrží stejný počet splátek, jen bude splátka časově posunuta dopředu. V případě posunu na pozdější termín (např. místo 6. dne se bude důchod vyplácet 12. dne v měsíci) by však vznikla mezera (důchod vyplacený v předchozím měsíci na období od 6. dne do 5. dne následujícího měsíce) za období od 6. dne do 11. dne v měsíci, a proto za toto období bude náležet doplatek. Přechodné ustanovení se však netýká splatnosti na běžný kalendářní měsíc, takže princip výplaty v pravidelných měsíčních lhůtách dopředu se až do 1. července 2025 nadále zachovává.

K bodu 2

Od 1. července 2025 dochází k přechodu výplaty důchodů na běžný kalendářní měsíc, a je proto třeba reagovat na to, že dojde k částečnému překrytí výplat; např. důchod vyplacený 10. června 2025 je vyplacený na období od 10. června do 9. července 2025 a důchod vyplacený 10. července 2025 bude vyplacen na období od 1. do 31. července 2025, takže

dojde k překryvu za dny od 1. do 9. července 2025. Na tuto situaci reaguje přechodné ustanovení tak, že se tento překryv nepovažuje za přeplatek a důchod se nebude z tohoto důvodu krátit. Rozhodující je, že počet splátek důchodu zůstává stejný a v rámci roku 2025 důchodci obdrží 12 splátek důchodu, tj. obdrží stejný počet splátek (a ve stejné výši) jako podle dosavadní úpravy, takže důchodce fakticky nebude nijak finančně zvýhodněn.

K bodu 3

Pokud nárok na důchod nebo jeho výplatu zanikl v červenci 2025 v období, na které již byl v červnu 2025 vyplacen dopředu, nebude vznikat nárok na splátku důchodu ještě za červenec 2025, i když podle nové úpravy účinné od 1. července 2025 splátka důchodu za celý měsíc náleží, jsou-li podmínky nároku na výplatu splněny prvního dne v měsíci. Tím se zabráňuje tomu, aby byl v tomto případě důchodce zvýhodněn (např. při splatnosti 10. dne byl důchod vyplacený 10. června 2025 vyplacen na období od 10. června do 9. července 2025 a v případě zániku nároku na důchod 7. července 2025 nebude vznikat nárok ještě na červencovou splátku důchodu).

K bodu 4

Přechodné ustanovení reaguje na úpravu podle čl. I bodu 45; jednou nárok na vrácení důchod, který zanikl přede dnem účinnosti zákona, se nebude za účinnosti zákona obnovovat, i kdyby byly jinak pro obnovu tohoto nároku splněny nově stanovené podmínky. Zde se plně respektuje zásada právní jistoty.

K části druhé (změna zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti)

K čl. III

K bodu 1

Napravuje se gramatické pochybení v návaznosti na změnu provedenou podle zákona č. 366/2022 Sb.

K bodům 2, 12, 14, 18, 20 a 25

Z důvodu větší přehlednosti a lepší orientace v zákoně se vkládají vhodné skupinové nadpisy.

K bodu 3

V zájmu jednoznačného postupu se upřesňuje, že sleva na pojistném bude náležet v případě zaměstnávání zaměstnance, který dosáhne věk 55 let, což je praktické v případech, kdy je zaměstnanec narozen prvního dne v měsíci (např. zaměstnanec narozený 1. září 1968 splní věkovou podmínku 1. září 2023 a již za září 2023 při splnění ostatních podmínek bude mít zaměstnavatel nárok na slevu na pojistném).

K bodům 4 až 9

Jedná se o upřesnění některých změn v souvislosti se slevami na pojistném, které byly zavedeny na základě zákona č. 216/2022 Sb. V § 7a odst. 1 písm. d) stanovením věkové hranice 26 let dochází ke sjednocení s vymezením nezaopatřenosti dítěte při studiu v zákoně o důchodovém pojištění, na který je v tomto ustanovení odkazováno. V § 7a odst. 2 se jedná o sjednocující formulační úpravu. V § 7a odst. 3 se v písmenech b) a c) upřesňují některé používané pojmy a upravuje se zaokrouhlování; v písmenu c) se dále u osob mladších 21 let vylučuje aplikace limitu 138 hodin, neboť tento limit byl v rozporu s úpravou pro tyto osoby obsaženou v § 7a odst. 2, a upravuje se postup v případě, že zaměstnání skončilo v průběhu měsíce (dosud úprava pamatovala jen na případy, kdy zaměstnání vzniklo v průběhu měsíce). V § 7a odst. 5 se upřesňuje, že záměr uplatnit slevu na pojistném lze podat ve stejném dni jako přehled, na kterém je sleva již uplatněna.

K bodům 10, 26 a 27

Jedná se o formulační úpravu, aby bylo jednoznačně zřejmé, že se jedná o slevu na pojistném náležející zaměstnavateli za zaměstnance.

K bodu 11

Upřesňuje se odkaz v návaznosti na změnu, kterou přinesl zákon č. 455/2022 Sb., který zavedl dvě sazby pojistného (nově zvýšenou sazbu v případě zaměstnávání zdravotnických záchranářů a podnikových hasičů).

K bodům 13, 16 a 19

Jedná se o formální úpravy směřující k zpřehlednění zákona; tyto úpravy spočívají v přesunutí úpravy týkající se doplacení pojistného v případě úmrtí OSVČ a osob dobrovolně účastných důchodového pojištění do ustanovení, která upravují pojistné těchto osob, aby tato ustanovení byla úplná. V § 12 odst. 2 tak zůstane jen úprava týkající se zaměstnavatelů, což bude odpovídat novému skupinovému nadpisu nad § 8.

K bodu 15

Navrhované doplnění navazuje na úpravy v čl. I bodech 20 a 32 a věcně na změny v hodnocení vedlejší samostatné výdělečné činnosti podle čl. V bodu 1, aby prokazování osobní péče o dítě do 4 let věku bylo jednotné.

K bodu 17

Jedná se o upřesnění odkazu v návaznosti na změny provedené v zákoně o důchodovém pojištění.

K bodu 21

Od 1. ledna 2022 došlo na základě poslaneckého pozměňovacího návrhu ke změně úpravy penále, kdy se místo pevné sazby penále ve výši 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den trvání dluhu přešlo na úpravu penále podle předpisů práva občanského. Tato změna však nebyla provedena důsledně, neboť v případě splátkového režimu byla ponechána dosavadní pevná sazba ve výši 0,025 %, tj. ve výši poloviny dřívější pevné sazby. Toto nedoplnění se

nyní napravuje, a to tak, že se v § 20 vypouští úprava nižší sazby v případě splátkového režimu, tj. i v případě splátkového režimu bude platit sazba stanovená podle předpisů práva občanského; dostatečnou výhodou splátkového režimu je, že dluh není splatný celý, tj. je rozloženo splácení dluhu do jednotlivých splátek.

K bodu 22

Vypouští se překonané ustanovení, neboť odečet náhrady mzdy za dobu dočasné pracovní neschopnosti od odváděného pojistného byl zrušen.

K bodu 23

Jedná se o legislativně-technickou úpravu. V návaznosti na změny v číslování odstavců podle bodu 13 se upravuje odkaz na příslušný odstavec.

K bodu 24

V návaznosti na zrušení odstavce 4 v § 20 podle bodu 18 se zrušuje věta, která na předmětný odstavec odkazuje.

K bodu 28

Upřesňuje se, že sankci lze uložit i v případě, kdy byla na příslušném tiskopisu uplatněna sleva na pojistném, neboť byly splněny všechny podmínky pro nárok na slevu na pojistném, avšak na tomto tiskopisu nebyly uvedeny všechny požadované skutečnosti (např. údaje o jednotlivých zaměstnancích), které však neměly vliv na nárok a uplatnění slevy na pojistném.

K čl. IV (přechodné ustanovení)

Ustanovení navazuje na čl. III bod 21; v tomto novelizačním bodě byla zrušena dosavadní sazba 0,025 % při splátkovém režimu. V přechodném ustanovení se upravuje postup při stanovení sazby penále u dluhu, jehož placení bylo povoleno ve splátkách před 1. červencem 2023 a splátkový režim trvá i po 30. červnu 2023. Sazba penále zůstane za období před 1. červencem 2023 v dosavadní výši a od 1. července 2023 se uplatní již nová úprava, tj. sazba penále se bude řídit předpisy práva občanského s tím, že pro účely stanovení výše sazby se bude postupovat tak, jako by dluh vznikl 1. července 2023.

K části třetí (změna zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění)

K čl. V

K bodům 1 až 5

Podle dosavadní úpravy je jedním z důvodů pro hodnocení samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší nárok na rodičovský příspěvek. Právní úprava poskytování rodičovského příspěvku se postupně měnila a podle současné úpravy je možné rodičovský příspěvek pobírat při zachování celkové výše i kratší dobu než 4 roky. Značná míra flexibility čerpání rodičovského příspěvku zakládá neodůvodněné rozdíly mezi OSVČ při posuzování, kdy bude samostatná výdělečná činnost považována za vedlejší. Navrhuje se proto, aby kritériem

nebylo pobírání rodičovského příspěvku, ale věk dítěte; zachovává se přitom hranice 4 let věku dítěte, po kterou je možné pobírat rodičovský příspěvek. Péče o dítě do 4 let věku se bude zohledňovat jen u jedné OSVČ; to bude platit i v případě péče o více dětí do 4 let věku (nelze tedy v tomto případě rozdělit péči o děti tak, že by péče o 1 dítě se hodnotila u jedné OSVČ a péče o druhé dítě se hodnotila u druhého rodiče, který je rovněž OSVČ). Stanoví se zároveň kritéria pro určení péče o dítě v největším rozsahu, a to analogicky stávající právní úpravě, srov. § 9 odst. 8 a § 14 odst. 2.

K bodu 6

Vypouští se ustanovení, které působí výkladové problémy, zejména v kontextu s daňovými předpisy upravujícími zdaňování příjmů ze samostatné výdělečné činnosti, které pro účely zdanění příjmu nezohledňují oprávnění vykonávat předmětnou činnost. Orgán sociálního zabezpečení ani není kompetentní posuzovat legálnost nebo oprávněnost samostatné výdělečné činnosti.

K bodům 7 a 22

Jedná se o legislativně-technickou úpravu navazující na vložení nově věty v § 16 odst. 4 v bodě 8.

K bodům 8 a 9

U vyloučených dob podle § 16 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění je dvojitý režim hodnocení těchto dob, a to v závislosti na tom, jedná-li se o vyloučené doby před účinností zákona (§ 16 odst. 4 věta první) nebo o vyloučené doby za účinnosti zákona o důchodovém pojištění (§ 16 odst. 4 věta druhá). Na hodnocení vyloučených dob podle § 16 odst. 4 věty první navazuje úprava v prováděcí vyhlášce, konkrétně v § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, kde je upraveno zjišťování ročního vyměřovacího základu za období před rokem 1996 (v tomto ustanovení vyhlášky je upraven vztah hrubých výdělků zjištěných podle právních předpisů účinných ke dni 31. prosince 1995 a vyloučených dob podle § 16 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění). Stávající úprava je však složitá a postupem času přitom klesá váha rozhodných skutečností (vyloučených) tak, jak se rozhodné období postupně prodlužuje; navíc s velkým odstupem času se již obtížně došetřují rozhodné skutečnosti, neboť tehdejší zaměstnavatelé již nemusí existovat nebo jsou problémy s evidencí. Navrhuje se proto zjednodušení právní úpravy, a to tak, že by pro všechny vyloučené doby platil stejný režim bez ohledu na to, zda se jedná o dřívější nebo současné vyloučené doby. V návaznosti na přijetí navrhovaného zákona by pak byla zrušena úprava v § 3a prováděcí vyhlášky.

K bodu 10

Nedochází k věcné změně, nýbrž se jen zrušuje duplicitní ustanovení, neboť to, že se pro účely zákona o důchodovém pojištění považuje za dítě též dítě osvojené, je v § 20 uvedeno jak v odstavci 1, tak v odstavci 3 v písm. b); tato duplicitní úprava vznikla nedopatřením při nové formulaci § 20 odst. 3 v návaznosti na nový občanský zákoník. Volí se přitom úprava, která je v jiných zákonech, např. v § 38 písm. b) zákona o nemocenském pojištění.

K bodu 11

Dosavadní úprava se týká jen případů, kdy byl důchod neprávem přiznán nebo vyplácen a výslovně se nevztahuje na situaci, kdy byl důchod neprávem zvýšen, a proto se dosavadní úprava doplňuje o tuto situaci.

K bodu 12

Dosavadní omezení dohody o srážkách z důchodu není již potřebné, neboť jednak se jedná o dvoustranný úkon, tj. důchodce musí s dohodou souhlasit, jednak často má sám důchodce zájem dluh na důchodu (přeplatek) splatit co nejdříve.

K bodu 13

Nová formulace ustanovení reflektuje nově navrhovanou úpravu výplaty důchodů na běžný kalendářní měsíc včetně pravidla, že dožije-li se oprávněný aspoň prvního dne v měsíci, náleží splátka důchodu na daný kalendářní měsíc. Současně se nově vymezuje okruh osob, jimž se vyplátí splátky důchodu náležející oprávněnému, který zemřel, a to tak, že se bude jednat o osoby, které mají nejužší rodinné vazby na oprávněného; zároveň se vypouští v praxi problematická podmínky žití ve společné domácnosti, což se též často obtížně došetřuje.

K bodu 14

Je třeba zajistit vrácení částek důchodu, které byly vyplaceny na účet, avšak z důvodu úmrtí již nenáležely, neboť jednak nelze technicky zabezpečit, aby se plátcé důchodu dozvěděl o úmrtí důchodce okamžitě, jednak není ani technicky možné okamžitě zastavit výplatu důchodu. Proto je součástí smluvních dokumentů upravujících poukazování výplat důchodů na účty bank též to, že podmínky pro vedení účtu jsou stanoveny tak, že z něj mohou být zúčtovány a ČSSZ vráceny splátky důchodu, na které zanikl nárok z důvodu úmrtí důchodce – majitele účtu. Banka toto též potvrzuje na tiskopisu „Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet v ČR – majitel účtu“, který žadatel o důchod nebo důchodce po potvrzení bankou předkládá plátcí důchodu, pokud chce zasílat důchod na účet. Navrhuje se úpravu těchto podmínek včlenit přímo do zákona, a to jednak v návaznosti na online podávání žádostí o důchod, jednak k naplnění záměru snižovat administrativní povinnosti, kdy důchodci odpadne povinnost předkládat tuto žádost a bance odpadne povinnost žádost potvrzovat.

V souvislosti s rostoucím počtem výplat důchodů na účet, častěji měnícími se subjekty na bankovním trhu a preferovanou formou elektronické komunikace je proto potřebné zakotvit přímo v právním předpisu některá základní pravidla dnes obsažená pouze ve smluvních „Pravidlech pro poukaz výplat důchodů na účty u bank nebo spořitelních a úvěrních družstev v České republice“, k nimž bankovní subjekty mohou, ale nemusí přistoupit, stejně jako je mohou jednostranně vypovědět. Podmínkou pro výplatu důchodu poukazem na účet fyzické osoby je návratnost těchto, ze zákona již nenáležejících, plateb důchodů. Tato podmínka, tj. možnost zúčtování nenáležejících plateb důchodu z účtu a jejich vrácení ČSSZ, musí být součástí ujednání mezi majitelem účtu a bankou nebo spořitelním a úvěrním družstvem, tj. uvedena v obchodních podmínkách pro vedení účtu, zajištěna dodatkem ke smlouvě o vedení účtu apod. Na účty, u nichž není tato podmínka zajištěna, nemůže být výplata důchodu poukazována.

K bodu 15

Jedná se o sjednocení terminologie; zákon o důchodovém pojištění používá pojem „důchod“, nikoliv „dávka“.

K bodu 16

Doplňuje se úprava o postupu banky v případě úmrtí oprávněného. Jedním z důležitých pravidel je povinnost bank vrátit nenáležící splátky důchodu, je-li na účtu fyzické osoby dostatek finančních prostředků, přičemž nově se navrhuje rozšířit tuto povinnost i o částky, které banky použily ve svůj vlastní prospěch (na úhradu vlastních pohledávek). Návratnost poukázaných nenáležících dávek důchodového pojištění je s ohledem na stále významný objem veřejných finančních prostředků významnou otázkou se značnou administrativní zátěží související se soudním vymáháním předmětných částek, navíc s různými výsledky, kterému se ani při stávající právní úpravě v řadě případů nelze vyhnout. Předmětem sporu je zpravidla otázka, kdo je osobou, jež se o nenáležící vyplácené dávky důchodového pojištění bezdůvodně obohacila. Jelikož řízení o pozůstalosti často končí zastavením pro nedostatek majetku, neexistuje žádná obohacená fyzická osoba, resp. odpovědný dědic, avšak je to právě banka, jejíž finanční situace je v důsledku připsání nenáležících dávek důchodového pojištění zemřelého důchodce na u ní vedený účet, tedy na úkor státu, příznivější. Je třeba přitom mít na zřeteli, že důchody jsou vypláceny ze státního rozpočtu, a je proto potřebné doplnit právní úpravu tak, aby nedocházelo k neoprávněnému úbytku prostředků státního rozpočtu.

K bodu 17

Jedná se o reakci na novou úpravu výplatních termínů důchodů, viz čl. I bod 35.

K bodům 18 a 19

Dosavadní úprava vrácení splátek důchodu se doplňuje o situace, kdy zemře osoba, která je objektivně odpovědná za vrácení přeplateků na důchodu. V tomto případě se budou moci splátky důchodu, které nebyly vráceny proto, že povinná osoba mezitím zemřela, považovat za její dluh, který se vypořádá v rámci dědictví po ní.

K bodům 20, 21, 23 a 24

Jedná se o formulační úpravy navazující na novou úpravu splatnosti důchodů, kdy se přechází na výplatu důchodů na běžný kalendářní měsíc, srov. čl. I bod 39.

K čl. VI (přechodná ustanovení)

K bodům 1 a 2

V případě úmrtí důchodce před účinností zákona se vstup do řízení o důchod a nabytí nároku na částky důchodu splatné do dne smrti oprávněného a na částky důchodu, na které měl nárok zemřelý po přiznání důchodu, bude řídit dosavadní úpravou, i když další řízení, výplata splátek důchodu a projednávání dědictví budou probíhat za účinnosti nové úpravy.

K bodu 3

Posuzování samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší za dobu přede dnem nabytí účinnosti zákona se bude posuzovat podle právní úpravy účinné před tímto dnem, i když se přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti bude podávat za účinnosti navrhovaného zákona.

K části čtvrté (změna zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění)

K čl. VII

K bodům 1 až 3

Žena, která byla zaměstnána na dobu určitou a je, zpravidla v souvislosti s rizikovým těhotenstvím, až do nástupu na peněžitou pomoc v mateřství (dále jen „PPM“) uznána dočasně práce neschopnou, se po skončení tohoto zaměstnání nemůže s ohledem na stanovený režim dočasně práce neschopného pojištěnce ucházet o žádné další zaměstnání. V takovýchto případech se nejeví jako účelné neposkytnout PPM. S ohledem na vývoj a strukturu žádostí o odstranění tvrdosti zákona je patrné, že u žen v takovýchto situacích je PPM poskytována na základě odstranění tvrdosti zákona. Navrhovanou právní úpravou se založí nárok na PPM i ženám, které do nástupu na PPM pobírají nemocenské z předchozího nemocenského pojištění (nemocensky pojištěného zaměstnání). Úprava se navrhuje jako obecná, bude se týkat i situací, kdy pojištěnka skončila zaměstnání jako ne-těhotná, nebo kdy byla uznána dočasně práce neschopnou i z jiného důvodu, než je riziková gravidita.

Pro nově navržený důvod pro vznik nároku na PPM platí obecné podmínky. Situace je obdobná, jako by ochranná lhůta trvala do nástupu na PPM (6 až 8 týdnů před očekávaným dnem porodu nebo ke dni porodu), jediná odchylka odlišující tento důvod od ochranné lhůty je, že musí trvat nárok na nemocenské (do vyčerpání podpůrčí doby a poté, je-li poskytování nemocenského na žádost prodlouženo). Postup pro PPM u nově navrženého důvodu tedy bude stejný jako u nároku na PPM vzniklého v ochranné lhůtě (např. ke dni nástupu na PPM musí být splněna podmínka 270 dnů účasti na nemocenském pojištění).

Výše PPM bude podle navrhovaného § 32 odst. 1 písm. f) zákona o nemocenském pojištění (dále jen „ZNP“) stanovena podle obecných kritérií, doplňuje se § 19 odst. 11 ZNP tak, že se obdobný postup používá i v případě, kdy nástup na PPM nastal v době pobírání nemocenského. Způsob stanovení výše PPM pak bude stejný jak pro případy, kdy nástup na ni nastal v ochranné lhůtě, tak i pro případy, kdy nástup na PPM nastal po uplynutí ochranné lhůty v době, kdy pojištěnka pobírá nemocenské.

Zároveň se pro případ přerušení poskytování PPM i u nově zaváděné možnosti vzniku nároku na PPM v době pobírání nemocenského vymezuje horní hranice věku dítěte (bod 3).

K bodům 4 a 5

Jedná se o legislativně technické úpravy. Bod 4 - vymezení věku stanoveného dítěte upravuje § 34 odst. 7, nikoliv v odstavci 6. Bod 5 – dohoda o péči o dítě s nárokem na PPM je vymezen v § 32 odst. 8 ZNP, nikoliv v odstavci 7.

K bodu 6

Podle platné právní úpravy platí, že zaměstnanec nemá nárok na ošetrovné z důvodu ošetrování dítěte nebo péče o ně mj. tehdy, jestliže jiná fyzická osoba má z důvodu péče o toto dítě nárok na výplatu PPM nebo má nárok na rodičovský příspěvek podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Právní úprava v době svého přijetí vycházela z toho, že jak PPM, tak rodičovský příspěvek jsou vypláceny osobám, které o dítě osobně celodenně a řádně pečují, tj. jsou s dítětem „doma“ a nevykonávají přitom výdělečnou činnost. V takovém případě nebylo třeba dávkou nemocenského pojištění (ošetrovným), zabezpečovat další osobu (pojištěnce), která by přestala chodit do zaměstnání proto, aby mohla ze stanovených důvodů ošetrovat nemocné dítě nebo pečovat o zdravé dítě do 10 let věku.

Od doby přijetí zákona o nemocenském pojištění se však podmínky poskytování rodičovského příspěvku podstatně rozvolnily a v současné době již není překážkou pro jeho poskytování ani skutečnost, že rodič, který tento příspěvek pobírá, je v době pobírání tohoto příspěvku výdělečně činný, a to ani v případě, že je výdělečně činný po stanovenou týdenní pracovní dobu. Podle § 31 odst. 3 zákona o státní sociální podpoře se podmínka osobní celodenní péče považuje za splněnou a rodičovský příspěvek náleží v situacích tam uvedených, mj. i tehdy, pokud dítě, které nedosáhlo 2 let věku, navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti v rozsahu nepřevyšujícím 92 hodin v kalendářním měsíci, nebo když rodič zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo je žákem nebo studentem soustavně se připravujícím na budoucí povolání. Za této situace není důvodné nadále považovat skutečnost, že jeden z rodičů dítěte pobírá rodičovský příspěvek, za překážku pro vznik nároku na ošetrovné u druhého rodiče (nebo jiného oprávněného).

V návaznosti na výše uvedené se omezení týkající se možnosti čerpat ošetrovné upravuje tak, aby pojištěnec mohl čerpat ošetrovné za předpokladu, že jiná fyzická osoba, která pobírá rodičovský příspěvek, aktivně pracuje v nemocensky pojištěném zaměstnání, ze kterého je za ni hrazeno pojistné na sociální zabezpečení, anebo vykonává samostatnou výdělečnou činnost, a současně není na mateřské dovolené, rodičovské dovolené či nečerpá jiné pracovní volno. Právní úprava cílí např. na situace, kdy se matka vrátí do zaměstnání, ale v případech, kdy dítě krátce po jejím nástupu onemocní, nemůže ošetrovné čerpat např. otec nebo babička, ale pouze tato matka. Vzhledem k tomu, že je celospolečenským zájmem, aby se matky vracely do zaměstnání co nejdříve, je třeba jim neklást překážky, které mohou vést k tomu, že při opakovaných nemocech dítěte matka znovu nastoupí na rodičovskou dovolenou, protože pro zaměstnavatele není takovým přínosem, jak očekával, a prodlužuje tím dobu, za kterou nepřispívá do systému sociálního zabezpečení. Pokud by mohli čerpat ošetrovné oba rodiče dle vlastních možností či preferencí, přispěje to ke sladování pracovního a soukromého života.

Věta první se přebírá ze současné platné právní úpravy, a týká se situací, kdy je z důvodu ošetrování (péče) o tutéž osobu vyloučeno poskytování ošetrovného a dlouhodobého ošetrovného za stejnou dobu.

K bodu 7

Podle současného znění § 39 odst. 4 ZNP platí, že změna druhu onemocnění (diagnózy) se nepovažuje za nový případ ošetrování. Tato zásada nepokrývá všechny situace, které mohou

v souvislosti s potřebou ošetřování fyzické osoby nebo péče o dítě do 10 let věku nastat. Znění tohoto ustanovení se rozšiřuje ve 2 směrech.

Především se navrhuje zavést při potřebě ošetřování stejné pravidlo, které již platí pro posuzování dočasné pracovní neschopnosti, tj. že 2 bezprostředně navazující dočasné pracovní neschopnosti se pro účely nemocenského pojištění považují za 1 trvající dočasnou pracovní neschopnost. Mechanické převzetí této zásady pro ošetřovné by ovšem nebylo vhodné z toho důvodu, že podle § 39 odst. 1 ZNP vzniká nárok na ošetřovné z důvodu celé řady věcně zcela různorodých situací. Navrhuje se proto řešení, kdy se zásada o navazujících potřebách ošetřování bude vztahovat pouze na situace stejného druhu, tj. nutnost ošetřování fyzické osoby, resp. péče o dítě do 10 let věku vždy pouze z jednotlivých titulů pro potřebu ošetřování uvedených jednotlivých bodech § 39 odst. 1 ZNP. Vychází se přitom z toho, že jednotlivé body § 39 odst. 1 ZNP obsahují kvalitativně rozdílné důvody pro vznik ošetřování (péče) a vznikne-li v průběhu trvání jednoho z nich potřeba ošetřování (péče) z jiného důvodu, vzniká tím nový nárok na ošetřovné. Pokud tedy např. zaměstnanec čerpal ošetřovné z důvodu nemoci dítěte do 10 let věku, ošetřující lékař konstatoval, že nemoc již pominula, avšak následující den si toto dítě zlomilo nohu a opět potřebuje ošetřování, nejedná se o nový případ nároku na ošetřovné, neboť v obou případech je důvodem ošetřování dítěte do 10 let věku (§ 39 odst. 1 písm. a) ZNP). Naproti tomu, pokud by v den následující po skončení nemoci tohoto dítěte došlo k uzavření školy, jejímž je dítě žákem, jednalo by se o nový nárok na ošetřovné, neboť péče o (zdravé) dítě mladší 10 let, z důvodu že škola, jejímž je toto dítě žákem, byla uzavřena z nařízení příslušného orgánu, je kvalitativně odlišnou situací (§ 39 odst. 1 písm. b) bod 1 ZNP).

Věcně stejná zásada, jako u bezprostředně navazujících případů potřeby ošetřování (péče) se navrhuje i pro případy, kdy k situaci zakládající nutnost ošetřování fyzické osoby nebo péče o dítě do 10 let věku dojde v době trvání potřeby ošetřování téže osoby nebo péče o téže dítě (např. ošetřované dítě si zlomilo nohu již v době jeho nemoci, nebo naopak škola, jejímž je žákem, byla v době jeho nemoci uzavřena).

K bodu 8

Jedná se o formulační úpravu za účelem sjednocení terminologie.

K bodu 9

Vznikne-li u téhož zaměstnance v době výplaty ošetřovného nový nárok na ošetřovné, musí být stanoveno, že v případě, kdy se nárok na ošetřovné překrývá, poskytuje se ošetřovné jen z jednoho důvodu. Přednost má poskytování ošetřovného, na které vznikl nárok jako první. Novým nárokem na ošetřovné není vznik takové potřeby ošetřování (péče), která znamená překrývání se s předchozí potřebou ošetřování (péče).

K bodu 10

Jedná se o legislativní zpřesnění zákonné úpravy. Není žádoucí, aby v den, kdy dítě dosáhne věku 10 let, striktně z tohoto důvodu skončil nárok na ošetřovné.

K bodu 11

Tato úprava se navrhuje s ohledem na složité životní situace, ve kterých se může pojištěnec ocitnout. Podle dosavadní právní úpravy nemůže v období 12 měsíců

od posledního nároku na dlouhodobé ošetřovné vzniknout nárok na další dlouhodobé ošetřovné z důvodu péče jak o stejnou, tak i o jinou ošetřovanou osobu.

Mohou nastat situace, kdy pojištěnec nastoupí na dlouhodobé ošetřovné z důvodu péče o otce, která skončí po 14 dnech. Za 5 měsíců vznikne potřeba dlouhodobé péče u matky a pojištěnec by na dlouhodobé ošetřovné nárok podle dosavadní úpravy neměl; navrhovaná úprava toto napravuje.

K bodům 12 a 24

Ustanovení § 153 odst. 1 ZNP obsahuje taxativní výčet případů, o kterých se rozhoduje ve zkráceném řízení, a zúčtování přeplatku na nemocenském s důchodem v případě zvýšení stupně invalidity na třetí stupeň není v tomto taxativním výčtu obsaženo. Uvedené se doplňuje mj. i s ohledem na skutečnost, že ne vždy bude rozhodováno ve zkráceném řízení:

- nebude-li pojištěnec souhlasit s výsledkem zkráceného řízení (§ 153 odst. 6 ZNP), bude rozhodováno o přeplatku klasicky ve správním řízení a povinnost uhradit přeplatek vznikne na základě právní moci rozhodnutí,
- současně nelze opomenout případy, kdy je doplatek důchodu vyplacen a teprve poté se bude řešit přeplatek na nemocenském.

K bodu 13

Zrušuje se institut dohod uzavíraných mezi zaměstnavatelem a okresní správou sociálního zabezpečení, na jejímž základě bylo možné dohodnout jinou lhůtu pro plnění oznamovacích povinností, než jaké jsou stanoveny v § 94 odst. 1 a 2 ZNP. Na základě poznatků ČSSZ již tento institut není potřebný, a to zejména s ohledem na elektronickou komunikaci mezi ČSSZ a zaměstnavateli. V současné době k předávání informací mezi ČSSZ a zaměstnavateli dochází spíše ve lhůtách kratších, než jak jsou stanoveny zákonem. ČSSZ sbírá potřebné informace od zaměstnavatelů nejen pro vlastní potřebu, ale i pro potřeby jiných institucí a dodržení zákonných lhůt má tak širší dopad. Institut dohod uzavíraných mezi zaměstnavatelem a OSSZ ve smyslu ust. § 94 odst. 3 ZNP tak postupem času ztratil svůj význam a přestal být účelným.

K bodu 14

Pokud jde o okruh údajů, které jsou orgány nemocenského pojištění povinny hlásit zaměstnavatelům v souvislosti s úrazem zaměstnance zakládajícím dočasnou pracovní neschopnost, oznamuje v současné době orgán nemocenského pojištění zaměstnavateli pouze ty případy, kdy nemocenské náleží v poloviční výši „řádného“ nemocenského (jedná se o případy, kdy si pojištěnec přivodil úraz zaviněnou účastí ve rvačce, jako bezprostřední následek své opilosti nebo zneužití omamných nebo psychotropních látek, nebo při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku), a rovněž hlásí případy, kdy ošetřující lékař vyznačí na rozhodnutí o vzniku dočasné pracovní neschopnosti, že se jednalo o pracovní úraz.

Zaměstnavatelé, kteří ze svých prostředků vyplácí zaměstnanci po dobu prvních 14 kalendářních dnů dočasnou pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény náhradu mzdy, dlouhodobě požadují, aby byli orgány nemocenského pojištění ve všech případech informováni o skutečnosti, že dočasná pracovní neschopnost vznikla zaměstnanci z důvodu úrazu, aby případně mohli došetřit okolnosti vzniku úrazu a nebyli vázáni až oznámením příslušné OSSZ, že nemocenské, které se poskytuje až od 15. dne trvání dočasné pracovní

neschopnosti, se stanoví sazbou 50 %. Dostávají totiž toto hlášení velmi často až v době, kdy náhrada mzdy za prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti již byla zaměstnanci vyplacena.

K bodům 15 a 16

Ustanovení § 117 odst. 2 písm. c) ZNP bylo po věcné stránce již překonáno, neboť pokuty za umožnění výkonu nelegální práce již nevydává Úřad práce ČR, ale Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce. I když i v současné době by měly být orgány nemocenského pojištění o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce informovány, neboť Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce zasílají rozhodnutí o udělení těchto pokut Úřadu práce ČR, u něhož je povinnost předávat kopii tohoto rozhodnutí orgánům nemocenského pojištění stanovena stávajícím zněním § 117 odst. 2 písm. c) ZNP, je jednodušší, rychlejší a administrativně méně náročné, aby kopie těchto rozhodnutí zasílaly orgánům nemocenského pojištění přímo orgány, které o uložení této pokuty rozhodují, tj. Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce.

K bodům 17 a 19

Doplňuje se výčet údajů, které ČSSZ vede v registru pojištěnců, resp. registru zaměstnavatelů, o další kontaktní údaje, které ČSSZ již ve svých evidencích fakticky vede. Využívání předmětných údajů se jeví vhodné pro efektivní výkon jednotlivých agend v působnosti ČSSZ, rychlejší a operativnější zasílání informací či dokumentů a snížení nákladů na poštovné. Forma komunikace za využití e-mailové pošty (nebo telefonu) odpovídá trendu obecné digitalizace kontaktů veřejnosti s institucemi, včetně orgánů veřejné moci. V praxi je komunikace prostřednictvím e-mailu využívána pro doručování neformální úřední korespondence, při které není nezbytné prokázat doručení a nehrozí nebezpečí z prodlení. Srov. též odůvodnění k čl. I bodu 16.

K bodu 18

Legislativně technická úprava navazující na posun odstavců v § 94 ZNP.

K bodu 20

Formulace uvedená v současné době v textu § 124 odst. 2 ZNP není zcela jednoznačná; v rozporu s původním účelem tohoto ustanovení, který se nově navrhuje lépe formulačně vyjádřit, rozhodují některé okresní správy sociálního zabezpečení o přeplatku na nemocenském podle ustanovení § 124 odst. 2 ZNP i v případech, kdy k přiznání starobního důchodu či invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně došlo již před vznikem dočasné pracovní neschopnosti (leckdy třeba i několik let) a okresní správa sociálního zabezpečení tuto skutečnost při svém rozhodování o nemocenském opominula a dávku bez právního důvodu vyplatila. Namísto, aby byla odpovědnost pojištěnce (příjemce dávky) v těchto případech posuzována podle § 124 odst. 1 ZNP, tj. aby bylo v rámci řízení zkoumáno, zda zaměstnanec svým jednáním vznik přeplatku na dávce zavinil (spoluzavinil), je použito ustanovení § 124 odst. 2 ZNP, podle něhož se zavinění vůbec nezkoumá (v případech tam uvedených to ani nelze, neboť podle § 124 odst. 2 ZNP jsou řešeny ty případy, kdy dochází k přeplatku na nemocenském, i když nikdo ze zúčastněných subjektů žádnou povinnost neporušil). Navrhuje se proto zpřesněním formulace těmito výkladovým nepřesnostem zabránit.

K bodu 21

Podle § 39 ZDP mj. platí, že pojištěnec je invalidní pro invaliditu třetího stupně, pokud z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu jeho pracovní schopnost poklesla nejméně o 70 %. Došlo tedy u něj k podstatnému poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností ve srovnání s úrovní jeho tělesných, smyslových a duševních schopností před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Stanovení dne, od něhož u pojištěnce došlo ke vzniku invalidity či ke změně stupně invalidity, je výlučně věcí odborného posouzení příslušného lékaře a pojištěnec nemůže prakticky toto datum nijak ovlivnit (na rozdíl od starobního důchodu, kde je po splnění podmínek pro vznik nároku na starobní důchod datum vzniku nároku na výplatu tohoto důchodu vždy věcí volby pojištěnce). Jeví se proto nedůvodně tvrdým postupem, aby v případech, kdy je u pojištěnce konstatováno takové zhoršení zdravotního stavu, že zakládá nárok na invalidní důchod třetího stupně, byl pojištěnec povinen vracet v plné výši přeplatek na nemocenském, který svým jednáním nemohl nijak ovlivnit. Navrhuje se proto řešení, že za přeplatek na nemocenském bude považována nejvýše částka odpovídající výši invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně za období, po které již nemocenské nenáleželo.

Příklad: zaměstnanci bylo za určité období přeplaceno nemocenské ve výši 100 Kč, za totéž období by mu na invalidním důchodu pro invaliditu třetího stupně náleželo 75 Kč. Za toto období mu bude náležet nadále 100 Kč, přičemž přeplatek na nemocenském ve výši 75 Kč se zúčtuje s invalidním důchodem pro invaliditu třetího stupně (tato část nemocenského by byla považována za vyplacený invalidní důchod, který by se fakticky vyplácel až po uplynutí tohoto období).

V navrženém způsobu řešení pojištěnec žádný přeplatek nevrací, současně však toto řešení zajišťuje, že pojištěnec nebude naopak neoprávněně zvýhodněn tím, že by mu za stejné období náleželo jak nemocenské, tak i invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.

K bodu 22

Jedná se o zpřesnění, neboť uplatňování nároku na výplatu otcovské je upraveno v § 109 odst. 8 ZNP.

K bodu 23

Jedná se o formulační zpřesnění, neboť v případě, kdy by byla výplata nemocenského takto přiznána na období 3 měsíců ode dne uplynutí podpůrčí doby, bylo by možno podat žádost o další výplatu nemocenského po uplynutí podpůrčí doby na další období před koncem období, na které byla výplata nemocenského po uplynutí podpůrčí doby původně přiznána, o výplatu nemocenského po uplynutí podpůrčí doby na třetí či další období by však při striktně doslovném použití textu zákona již nebylo možno požádat, protože lhůta 3 měsíců ode dne skončení podpůrčí doby již uplynula.

V praxi se takové žádosti pojištěnce samozřejmě neodmítají a je o nich rozhodováno věcně stejně, jako u žádostí, v nichž pojištěnec žádá o výplatu nemocenského za první období po vyčerpání podpůrčí doby. Navrženou změnou se proto pouze opravuje stylistická nepřesnost ve formulaci zákona.

K bodu 25

Podle § 55 odst. 4 ZNP mj. platí, že pokud pojištěnci po ukončení dočasné pracovní neschopnosti vznikne v následujícím kalendářním dni další dočasná pracovní neschopnost, považuje se tato dočasná pracovní neschopnost za pokračování předcházející dočasné pracovní neschopnosti. Obdobná zásada, vztahující se ovšem i na osoby, které nejsou účastny nemocenského pojištění, je v § 39 odst. 4 ZNP, podle něhož mj. platí, že změna druhu onemocnění (diagnózy) se nepovažuje za nový případ ošetřování.

Pro karanténu však obdobná ustanovení chybí; situace, kdy na sebe dvě karantény bezprostředně navazují, či kdy je pojištěnci či ošetřované osobě v době trvání nařízené karantény nařízena jiná karanténa (např. pro styk s osobou, která onemocněla jinou chorobou, než byla nemoc, kvůli které byla původní karanténa nařízena), nebyly dosud řešeny a byly předmětem výkladu. Dosavadní průběh epidemie Covid-19, v níž bylo nařízeno velké množství karantén, upozornila na potřebu výslovného vyjádření těchto zásad v právní úpravě.

K čl. VIII (přechodná ustanovení)

K bodu 1

Jako rozhodující kritérium pro vymezení okruhu případů, v nichž bude nová právní úprava již aplikována, se navrhuje den nástupu na peněžitou pomoc v mateřství, neboť k tomuto dni se posuzují všechny podmínky pro vznik nároku na dávku. Pokud tedy dojde k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství v den nabytí účinnosti zákona nebo po dni nabytí účinnosti tohoto zákona, nebude překážkou pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství ani skutečnost, že ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti došlo přede dnem nabytí účinnosti zákona.

K bodům 2 a 3

Navrhovanou právní úpravou se ode dne nabytí účinnosti zákona zakládá možnost vzniku nároku na ošetřovné i v případě, kdy jiná fyzická osoba má z důvodu péče o totéž dítě nárok rodičovský příspěvek podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Je proto nutno přesně stanovit, ve kterých případech zaměstnancům vzniká v souvislosti s nabytím účinnosti zákona nárok na ošetřovné. Jako pro pojištěnce nejjednodušší a nejprůhlednější byla zvoleny zásady, že

- nárok na ošetřovné podle návrhu zákona vzniká v těch případech, kdy potřeba ošetřování (péče) vznikla za trvání účinnosti zákona,
- pokud potřeba ošetřování (péče) vznikla před účinností zákona, avšak k vystřídání ošetřujících (pečujících) osob došlo za účinnosti tohoto zákona, má střídající osoba nárok na ošetřovné.

K bodu 4

Při striktním výkladu zákona by nová právní úprava automaticky platila pro všechny případy, kdy nová potřeba ošetřování (péče) vznikla nejdříve v den nabytí účinnosti zákona. Přechodné ustanovení se doplňuje proto, aby se předešlo případným výkladovým problémům.

K bodu 5

Pokud za účinnosti nového zákona pojištěnec nastoupí na dlouhodobé ošetřovné z důvodu ošetřování jedné osoby a před účinností zákona v předchozích 12 měsících čerpal dlouhodobé ošetřovné z důvodu péče o jinou osobu, nárok na dlouhodobé ošetřovné vznikne.

K bodu 6

V zájmu hladkého přechodu na novou právní úpravu se dosavadní uzavřené dohody mezi ČSSZ a zaměstnavateli ponechávají v platnosti ještě po dobu 3 měsíců po nabytí účinnosti nové právní úpravy. Možnost ponechat dohody v platnosti ještě po dobu 3 měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona se zavádí především s ohledem na zaměstnavatele, aby v případě potřeby měli dostatečný prostor na zajištění změn v souvislosti se změnou lhůt pro plnění oznamovací povinnosti.

K bodu 7

Navrhuje se, aby se nově zaváděná povinnost okresní správy sociálního zabezpečení vztahovala i na ty případy, kdy tato správa obdrží oznámení ošetřujícího lékaře o tom, že ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti došlo v důsledku (jakéhokoliv) úrazu, v době účinnosti tohoto zákona, tj. i tehdy, pokud dočasná neschopnost byla uznána v době účinnosti tohoto zákona zpětně (§ 57 odst. 3 ZNP) tak, že den vzniku této neschopnosti by předcházel dni nabytí účinnosti tohoto zákona, či pokud by se jednalo o hlášení o vzniku dočasné pracovní neschopnosti zaslané v písemné podobě na předepsaném tiskopise na adresu určenou orgánem nemocenského pojištění (§ 61 odst. 3 ZNP), které by bylo odesláno přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, avšak doručeno až v době jeho účinnosti.

K bodu 8

Navrhuje se, aby se nově zaváděná povinnost Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce vztahovala i na ty případy, kdy rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce vydané před účinností navrhovaného zákona nabude právní moci za účinnosti zákona. Ze skutečnosti, že obsahem povinnosti je předávat orgánům nemocenského pojištění pravomocná rozhodnutí, jednoznačně vyplývá, že které skutečnosti nastalé v průběhu řízení o uložení pokuty je tato povinnost vázána. Je proto důvodné, aby v případě nabytí právní moci za účinnosti tohoto zákona plnily tuto úlohu orgány, které o této pokutě rozhodly, i když např. řízení začalo přede dnem nabytí účinnosti zákona.

K části páté (účinnost)

K čl. IX

Účinnost navrhovaného zákona se stanoví se zřetelem na zákon o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv od 1. ledna a od 1. července a s přihlédnutím k době potřebné pro plátce důchodů k zajištění realizace jednotlivých věcných okruhů navrhovaných změn. Obecná účinnost zákona se navrhuje od 1. ledna 2024 a změny týkající se výplatních termínů důchodů a období výplaty důchodů nabývají účinnosti dnem 1. července 2025. Změny podávání

žádostí o důchody v elektronické podobě nabývají účinnosti dnem 1. prosince 2023 s přihlédnutím k účinnosti Nařízení o SDG.

V Praze dne 19. dubna 2023

Předseda vlády:

prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.

podepsáno elektronicky

Místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí:

Ing. Marian Jurečka

podepsáno elektronicky